

ELORZOTT TULAJDON

a földtulajdonos vagyoneértékü vadászati joga *

I. Bevezető

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló, 1996. évi törvény 3. §-a egyértelműen leszögezi, hogy "*A vadászati jog - mint vagyoneértékü jog - a földtulajdonjog elválaszthatatlan részeként a vadászterületnek minősülő terület tulajdonosát illeti meg.*"

Ezzel a rendelkezéssel az Országgyűlés a földtulajdonosok kezébe adta végre a belépőjegyet

"szép földjeikre", amelyekből - Tiborc mindmáig időszerű panaszos szavai szerint - a mindenkori hatalmasok"... vadászni berkeket csináltak." Jogi értelemben megnyílt tehát a lehetőség arra, hogy elkezdődjék a vadászat terén is a történelmi igazságtétel, a valódi rendszerváltás és a Föld jobbik feléhez történő felzárkózás. A földtulajdonos nyelvén szólva ez nem kevesebbet jelent, mint azt, hogy ezen túl - a közérdek észszerű korlátai között - termőföldjének, erdejének minden erőforrásával - köztük a termelvényein élő vaddal is - az összességében legnagyobb hozamra törekedve gazdálkodhat.

A legjobbkor jött ez az ősi juss a vértzetlenül, üres tegezzel (és még üresebb zsebbel) a puszta létért gigászi küzdelemre kényszerülő földtulajdonosoknak. És nem is akármilyen jussról van ám szó! Igaz, a hivatalos statisztikák csupán évi 10 - 12 milliárd forintra teszik a vadászatból származó (a tulajdonosok zömét nagy ívben elkerülő!) közvetlen bevételt, a vadászati jog valódi értékét azonban sokkal hűebben érzékelteti, hogy mekkora - de mekkora! - erők sorakoznak fel annak megszerzéséért, illetve megtartásáért.

Miért van hát mégis, hogy a fentiek ellenére a magán-földtulajdonos (elenyésző kivételtől eltekintve) teljesen kismizmizett, kiszolgáltatott helyzetbe kerülve

"lemondott" alkotmányos jogának gyakorlásáról és az abból származó potenciális haszonról,

többsnyire az ő nevében a haszonbérő által meghatározott névleges haszonbérleti díjat, valamint a vad és a vadászat által okozott kárának egy tört részét is csak elvértve kapja meg, vagy csak kockázatos, megalázó, kimerítően hosszú és költséges procedúra árán juthatna hozzá,

a fenyegető vadkár miatt esetenként lemondani kényszerül az optimális termékszerkezet kialakításáról, a földhasználat legelőnyösebb módjáról, erdő esetében a minden szempontból kívánatos természetközeli erdőgazdálkodásról és az egyébként költségkímélő eljárásokról,

viseli a vadkárelhárító költségek jelentős részét, és a vadkár miatt sikertelen erőművelési tevékenységét követő hatósági szankciók tetemes anyagi és erkölcsi terheit?

gyakorlatilag a helyzetével bármilyen módon visszaélő haszonbérőjétől képtelen megszabadulni? (Csupán néhányat emelve ki a sérelmek hosszú sorából.)

II. A vadászati jog értelmezése, tartalma és tulajdonlásának jelentősége

Egy új vadászati törvény megalkotásának igénye már jóval a rendszerváltás előtt felszínre került. Érdekes módon az akkori vadászati rendszer kárvallottai és haszonélvezői - szélesebb értelemben társadalmi rendszer megváltoztatásának hívei és a kiváltságaikhoz ragaszkodó, ortodox ellenzői - más-más céllal ugyan, de egyaránt sürgették az új törvényt. (Az előbbieket az egyre jobban vágyott modern, demokratikus Európához közelítő, érdemi változásokat, az utóbbiak a fellazuló diktatúrában egyre nehezebben tartható helyzetük törvényi megerősítését, kiváltságaik bebetonozását várták tőle.) A mindenkorai törvényhozó és végrehajtó hatalom oldaláról is a vadászat és a vadgazdálkodás valódi súlyát messze meghaladó erők vettek részt a törvény-előkészítő munkában.

Mindezek ellenére hosszú évek teltek el érdemi előrelépés nélkül. Sorra buktak el az előkészítés különböző fázisaiban az irányelvek, koncepciók, kész törvénytervezetek, kormányzati előterjesztések és képviselői önálló indítványok.

A heves csatákkal tarkított állóháború elhúzódásának legfőbb oka az volt, hogy a szemben álló felek nem tudtak közös nevezőre jutni abban a mindent eldöntő, alapvető, koncepcionális kérdésben, hogy *ki legyen a vadászati jog tulajdonosa*. (A vadászlobby a vad védelmének árca mögé rejtett kiváltságaik megőrzésének garanciáját a diktatúraszülte állami tulajdonlás megtartásában látta. A földtulajdonosok, erdőgazdálkodók, természetvédők, a vadászatuk költségeit saját zsebből fizető vadászok és a valódi rendszerváltást igénylő politikusok pedig nemzeti hagyományunknak és az általános európai gyakorlatnak megfelelően a földtulajdonhoz kötött vadászati jog mellett kardoskodtak.)

A reménytelen és egyre nagyobb árat követelő patthelyzetből egyetlen kiút kínálkozott: a mindenki számára kötelező erejű *politikai döntés*. A sors különös, kivételes kegyének tekinthető, hogy mind a hat parlamenti párt álláspontját feddhetetlen, egyéni- és csoportérdekek fölött álló, a közérdeket önzetlenül szolgáló, a tárgyan kiválóan felkészült képviselő tolmácsolhatta a döntő tárgyaláson - a TV nyilvánossága előtt.

Az eredmény 6:0 lett . A földtulajdonosok javára!

A törvényalkotás útját eltorlaszoló akadály "kirobbantása" után felgyorsultak ugyan az események, de nem ismeri a magyar valóságot, aki azt hiszi, hogy attól kezdve mindenki azon dolgozott, hogy egyértelmű, feszes törvényi előírásokkal mielőbb birtokba helyezze az új tulajdonost, és az alapvető tulajdonosi jogok sérelme nélkül gondoskodjon az egyéni - és a valós közérdek összehangolásán.

Az érdekeiben sértett csoport nem irányt, csupán módszert változtatott: továbbra is a vadászati jog birtoklására fordította figyelmét és erejét a törvényalkotás, a jogértelmezés és a joggyakorlás terén egyaránt. A földtulajdonosok 98 -99 %-a - mindaz, aki nem mozog könnyedén, biztonsággal a jogszabályok dzsungelében, és nem tapasztalta meg személyesen a vadászati jog gyakorlásában rejlő lehetőségeket elképzelni is nehezen tudja, hogy hol rejtőzik ebben a közismert, már-már elcsépelet kifejezésben - a *vadászati jogban* - ez a varázslatos vonzerő. Érdemes hát kicsit közelebből megvizsgálni értelmét, tartalmát.

A hétköznapi szóhasználatban az átlagember a vadászati jog alatt a vadászathoz - azaz a vad jogszerű elejtéséhez, befogásához - való jogosultságot érti. A gépkocsi-vezetéshez, a fegyvertartáshoz vagy egyéb, hatósági engedélyhez kötött tevékenység folytatásához szükséges jogosítványnak, engedélynek véli azt. **Pedig a vadászathoz nem szükséges a vadászati jog!** Ahhoz - többek között - fegyvertartási engedély, egészségügyi

alkalmassági bizonyítvány, vadászjegy és - tisztességes ember esetében - sok-sok pénz kell.

Elsősorban ennek a jogi értelemben téves értelmezésnek tudható be, hogy azok a földtulajdonosok, akiknek nem áll szándékukban fegyvert emelni a vadra, távolmaradásukkal, érdektelenségükkel, vagy a beígért, megalázóan alacsony (olykor hektáronként egy pikoló sör áránál is kevesebb) éves haszonbérleti díj reményében - többnyire tudtukon kívül - tíz esztendőre lemondtak a törvény által ölükbe ejtett vadászati jogukról, és törvényes képviselőjük jogával a legtöbb esetben az érdekeikkel szemben álló felet ruházták fel!

A hatályos törvény értelmezésében a vadászati jog kifejezés egészen más tartalmat takar. Nem vadászati jogosítványt jelent, hanem **a vaddal való jogszerű gazdálkodás - és annak hozama feletti rendelkezés jogát tartalmazza.**

Ebből eredően- magyarán szólva - a *vadászati jog gyakorlásához* ragaszkodó földtulajdonosi közösség tagjainak - sok egyéb között - az alábbi előnyös lehetőségeket kínálja a törvény:

A számára legelőnyösebb vadállomány fenntartása a vadászterületen. A törvény ugyanis csupán a főtevékenységre érzékelhető hatást általában nem gyakorló, a vadfaj létét még nem veszélyeztető, úgynevezett *minimális életképes populáció* eltűrésére kötelezi a földtulajdonosokat - kizárólag természetvédelmi megfontolásból. A tulajdonosi közösség maga döntheti el, hogy e szint fölött mennyi és milyen vadat tart a földjén kívánatosnak, és természetesen azt is, hogy anyagi érdeke szerint eredeti állapotában, vagy átlényegülten, vadászati lehetőség és vadhús formájában viszi-e piacra termelvényeit, esetleg- ha megengedheti magának - a saját gyönyörűségére maga "fogyasztja" (kilövi, elajándékozta) - vagy túri el a kötelező minimális létszám fölötti vadat. Természetesen viselve annak minden anyagi következményét. Kivételt képez ez alól - közismert közjóléti rendeltetése miatt - az erdő, amelynek ökológiai értékét veszélyeztető vadállomány fenntartását a törvény szigorúan tiltja.

A vadászati lehetőség iránti állandósult külföldi és növekvő hazai fizetőképes kereslet közvetlen kihasználása. Az ebből származó hozamra vonatkozó ellentmondásos információkon nem könnyű eligazodni. A hivatalos közlemények és statisztikák csillagászati bértörvényekről, és nemzetgazdasági szinten is jelentős devizabevételről szólnak.

Ugyanakkor gyakran hallani elviselhetetlen terheket cipelő vadászokból álló, üres kasszájú, de a haszonbérleti jogviszonyhoz - azaz a vadászati jog gyakorlásához - mégis egyoldalúan, görcsösen ragaszkodó vadásztársaságokról is. A látszólagos ellentmondás ellenére valamennyi állítás: tény.

A vadászati jog gyakorlására nem jogosult földi halandó számára a vadászat valóban az egyik legköltségesebb sport és passzió. Egy 10 kg-ot megközelítő trófeát viselő gímszarvas elejtéséért tényleg hétszámjegyű összeget kell fizetni a hozzá kapcsolódó szolgáltatások ugyancsak borsos számláján felül.

Nem csak a filléres gondokkal küszködők számára meglepőek a szerényebb szolgáltatások árai sem. Vaddisznó hajtóvadászaton való pusztai részvétel díja, például, naponként 44.000 Ft. Ha a szerencsés vadász sikeres lövéshez is jut, ezen felül egy malac elejtéséért 15.000, süldőért 20.000, kocáért 30.000 , vadkanért pedig akár negyedmillió Ft lődíjat is ki kell még fizetni.

Hasonlóan igaz - és érthető - a haszonbérelő vadásztársaságok üres kasszájára vonatkozó állítás is, hiszen bevételüket csak saját vadászati lehetőségeik csökkentése árán fokozhatnák. Csak annyi vadat érdemes tehát "piacra dobnik", amelynek bevétele fedezi a saját maguk által igénybe vett vadászati lehetőségért és

szolgáltatásért saját zsebből fizetett összeg és annak forgalmi értéke közötti különbözetet.

Ez a tény egyben a harmadik állításra - az édes teherhez való görcsös ragaszkodásra - is egyértelmű igazolást és részbeni magyarázatot ad.

A vadászatban és vadásztatásban rejlő kapcsolati tőke hozamának hasznosítása. A vesztegetési botrányok hatására előrántott pallos árnyékában sem illik tagadni, vagy akár csak szemérmesen hallgatni arról, hogy a vadászat mindig páratlan lehetőséget kínált a befolyásos személy(iség)ek jóindulatának megnyerésére. Itt lehet feltűnés és jogsértés nélkül páratlan, nagy értékű, exkluzív szolgáltatást adni és olyan hangulatot teremteni, amely a legritkább esetben marad viszonzatlanul. Nem jó, hogy így van, de ha már így van, nem mindegy, hogy ki, milyen célra és milyen mértékben használja ki ezt a lehetőséget... Azt is lehet csinálni ízléssel, mértékkel. Sőt tisztességgel is: jó, közös célra, saját zsebből - és nem egyéni érdekből, mások elorzott vagyonának felhasználásával.

Méltányos vadászati lehetőség biztosítása a vadászni vágyó földtulajdonosoknak. Szakszerű vadgazdálkodás esetén mindig akad annyi vadászati teendő a vadászterületen, beleértve bizonyos kilövési feladatokat is, amelynek elvégzése - a nem vadászó tulajdonostársak megrövidítése nélkül is - elegendő vadászati lehetőséget ad mindazoknak, akiknek arra igényük van és rendelkeznek a szükséges személyi és anyagi feltételekkel.

Rugalmas alkalmazkodás a gyorsan változó gazdasági és egyéb feltételekhez. A vadászatra jogosult tulajdonosi közösség működési rendjét a jogszabályi keretek között maga határozza meg, és érdeke szerint, demokratikus úton, bármikor módosíthatja azt. Igazodhat a szeszélyes időjáráshoz és a nem kevésbé kiszámíthatatlan gazdasági környezethez, folyamatosan gondoskodhat az optimális termelési struktúra kialakításáról, és az egymáshoz kapcsolódó tevékenységek összehangolásáról.

A vadászathoz kapcsolódó tevékenységi kör kiszélesítése. A vadászvendégek és kísérőik ellátása, számukra egyéb sportolási, turisztikai lehetőségek megteremtése és megszervezése, helyi attrakciók feltárása és feltalálása sok földtulajdonosnak adhatna tisztességes jövedelem-kiegészítésre alkalmat és biztatást, tapasztalatot a kezdeményező, vállalkozó tevékenységhez.

Sajnos, a példaként felsorolt és a hozzájuk hasonló számos más lehetőségről jelenleg többnyire csak feltételes módban beszélhetünk, hiszen *a földtulajdonosok vadászati jogát a vadászterületek közel 4/5-én haszonbélő társaságok gyakorolják.* Nem elhanyagolható mértékben annak köszönhetően, hogy a törvény - feltehetően nem a véletlen műveként - nem tartalmazza a *vadászati jog* törvényi értelmezésének közérthető, szabatos meghatározását, és annak, hogy az más úton sem jutott a legilletékesebbek: a földtulajdonosok tudomására. Tegyük hozzá: nem véletlenül. És mint látni fogjuk, elsősorban nem saját hibájukból eredően.

A következő hónapban a földtulajdonosok elé emelt legnagyobb törvényi akadályt vesszük majd szemügyre.

III. 3000 vagy 300?

A trójai faló

A parlamenti pártok egyhangú politikai döntésének súlya van. Azzal nyíltan szembeszegülni még a mi sekélyes politikai kultúránkban és nem letisztult társadalmunkban is kockázatos, sőt ostoba dolog. Az előző havi cikkben felidézett - a vadászati jogot a földtulajdonosnak visszaadó - döntés tehát megváltoztathatatlan, hosszú távra kiható, történelmi tett volt. Előidézte a vadászatot és vadgazdálkodást érintő valamennyi jogszabály semmissé tételét, az összes privilégium eltörlését, leradírozta a térképről a vadászterületek határait, egyszerűen: hótiszta lapot tett a földtulajdonosok elé. Ezzel az *állami vadászati jogot névleges haszonbérleti díjért birtokló néhány tízezer vadász mennyei birodalma elveszett.*

Az akkori politikai konstellációban a kiszorultak elvesztett birodalmuk közvetlen és nyílt visszahódítására nem mertek, végleges elvesztésére pedig nem akartak gondolni sem. Így hát kerülő utakra kényszerültek.

A vadászati jog tulajdonlásáért dülő előcsatározások bizonytalan kimenetele miatt egy ilyen utat már a törvényjavaslat előterjesztői kiköveztek: *a vadászterület kiterjedésének alsó határát 3.000 hektárban határozták meg.* Ez volt az a gondosan megácsolt trójai faló, amelyben könnyedén vissza lehetett jutni a törvénybe csempészett néhány további huncutság segítségével megerősített falak mögé.

A földtulajdonosok érdekeiért síkra szálló képviselők átlátták e klasszikus cselben rejlő veszélyt. Az általuk beterjesztett százig menő módosító javaslat egyikében *300 hektárra indítványozták lecsökkenteni a vadászterület alsó határát.*

Hogy mekkora szerepet játszik a vadászterület kiterjedése a vadászati jog gyakorlásának - és haszonélvezetének! - kérdésében, jól érzékelteti az alábbi eset:

A néhány tucat vadászó (közös érdekük folytán pártállástól függetlenül példáulan együttműködő) képviselőből álló "vadászfrakció" olyan kompromisszumos javaslattal állt elő, hogy amennyiben az előterjesztők visszavonják a vadászterület kiterjedésének lecsökkentésére irányuló javaslatukat, félreállnak az összes - érdekeiket sértő - többi javaslat útjából.

E gálánsnak tűnő, nagyvonalú ajánlatban azonban nemhogy engedmény, de még kockázat sem volt. A 3.000 hektáros alsó határ ugyanis - a Magyar Állam kivételével - minden földtulajdonost eleve kizárt a vadászati jog önálló gyakorlásából, hiszen törvényi rendelkezés következtében legfeljebb 300 hektárnyi földjén aligha tud valaki 3.000 hektárnál nagyobb vadászterületet kialakítani! Társult vadászati jog esetén pedig biztosra vehették, hogy a több ezer - olykor több tízezer - kistulajdonosból álló vadászati közösség tagjai semmit sem tehetnek vadászati joguk gyakorlásáért, közvetlen érdekeltségük minimális, érdekérvényesítő erejük nulla, a hozzávezető utat pedig telerakta a törvény korlátokkal és buktatókkal. Ha pedig - a földtulajdonost kijátszva - a vadászati jog gyakorlását sikerül birtokba venniük, a lényegét - a benne rejlő lehetőségek kihasználását - semmi sem korlátozhatja. (Mint már tudjuk, a gyakorlat beigazolta a számítást. A vadászterület közel 80%-án haszonbérlet vadásztársaságok gyakorolják a vadászati jogot.)

A 3.000 hektár mögé felsorakoztatott "hivatalos" indokok között első helyen a *vad féltése* áll. A 300 hektáros alsó határ estén a vadászterületek felaprózódása, a "határ-effektus", a vadászó földtulajdonosok kapzsisága, és a nem-vadászók hozzá-nem-értése és ellenérdekeltsége következtében tönkremenne, esetleg ki is pusztulna a vadállomány - így az ellenérvek. Pedig a valóságban ezek egyikétől sem kell tartani.

A vaddal gazdálkodó valódi tulajdonost ugyanis észszerű, önkéntes társulásra vezérelné vagy kényszerítené a vadgazdálkodás törvényi kényszere, a szakember-alkalmazás kötelezettsége, továbbá a vagyoni örökség, gyarapítására és maximális hozamára irányuló természetes törekvése. Az érdekeit fel nem ismerő vagy jogellenes magatartásra hajlamos tulajdonostól pedig ugyanúgy megvédené a vadat a törvény (a valóban a vad védelmét szolgáló előírásaival), mint ahogyan a hasonló erkölcsi szinten álló haszonbérlet vadásztól is meg kellene védenie. És hogy mindez nem csak fikció, azt számtalan- az alábbiakhoz hasonló - hazai és nemzetközi példa ékesen bizonyítja.

Hazánkban a világ rendjének fejre-állításáig 115 hektár volt a megengedett legkisebb vadászterület. Ausztriában ma is ennyi, Németországban 75 hektár, több jelentős európai államban ennél is kisebb.

Az apróvadlétszám akkor nálunk lényegesen magasabb volt, mint azóta bármikor. Az akkori vadgazdálkodásunk és vadászati kultúránk színvonala, vadállományunk minősége kiállja az összehasonlítás próbáját akár a nemzetközi, akár a mai hazai viszonyokkal. (Igaz, a nagyvadlétszám ma lényegesen magasabb, de ha ennek minden vonatkozását számításba vesszük, inkább szégyenkezésre van okunk, mint dicsekvésre.)

A meggyőző külföldi példából Dr. Dr. H. C. BENCZE LAJOS, a magyar vadgazdálkodás élő klasszikusa így ad ízelítőt: "Amennyiben a többségében elaprózott földingatlanokhoz kötődő vadászati jog és az önálló vadászterület alsó határának nagyságrendje a vadállomány népségének erőteljes (és káros) csökkenését jelentené, akkor Európa nyugati országaiban a csülkös vad már rég a kipusztulás szélére sodródott volna. Ennek ellenkezőjét igazolandó - a hazai ismert körülményeken kívül - szabadon két példát megemlíteni.

Ausztriában (mai területén) kerekén száz évvel ezelőtt mindössze 3480 szarvast, 12.000 őzet és 3700 zergét lőttek, míg az 1991/92. Vadász-idényben szarvasból 43200, őzből 267.550 és zergéből 27.630 került terítékre. A vaddisznó Ausztriában a múlt század végén nem szerepel a löjegyzekekben, illetve a statisztikában, viszont az 1991/92. vadászidényben már 10.180 példány került a statisztika adatai közé. Németországban (az egykori NSZK-ban) az 1968/69-es szezonban 26.770 szarvast, 572.000 őzet és 23.900 vaddisznót ejtettek, míg az 1991/92-es vadászidényben 29.1200 szarvast, 772.400 őzet és 175.000 vaddisznót lőttek....

Íme a vadállomány népségének alakulása a magántulajdon két hagyományos országában! Egyes nagyvadfajok napjainkban helyenként inkább túlnépesedésükkel szolgálnak aggodalomra, semmint csökkenésükkel, ami kétségtelenül vadgazdaság-politikai és ökológiai megfontolásokra, szemléletváltásra készíti a vadgazdálkodás illetékeseit."

A másik hatásos érv a minimum 3.000 hektáros vadászterület mellett, hogy ennél kisebb területen nem lehet jövedelmezően gazdálkodni.

Ez ellen is lehetne a előbbiekhöz hasonlóan meggyőző példákat felsorakoztatni, ha szükség lenne rá. De vajon ki kételkedik abban, hogy a néhány száz hektárján élethivatásszerűen gazdálkodó, a vaddal egy területen élő földtulajdonos legalább úgy tudna gazdálkodni a birtokán élő vaddal is, mint a természettől távolálló foglalkozást űző haszonbérlet sportvadász? Hát nem ő tudná legjobban összehangolni a vadgazdálkodást a termőföldjén folytatott alaptervekenységgel? Ki tudná tőle jobban gazdagítani a vad élőhelyét, javítani életkörülményeit a vetésszerkezet, a technológia megválasztása és az egyes műveletek időbeli ütemezése során? Miből származna a deficit, ha maga vinné piacra a hatóság által meghatározott vadászati lehetőséget? Vagy ki és milyen alapon kényszeríthetné arra, hogy többet költsön a vadgazdálkodásra, mint amennyi bevételt várhat belőle - vagy amennyit kedvtelésből megengedhet magának?

A válaszokra nem igen érdemes időt pazarolni.

Nem ilyen költői kérdés viszont, hogy miért kell a vadgazdálkodáshoz ragaszkodó sportvadászoknak legalább 3.000 hektáros vadászterület a jövedelmező gazdálkodáshoz. (Emlékeztetőül: azokról a sportvadászokról van szó, akik megszokásból, presztízsből, vagy anyagi kényszerből nem akarják ill. nem tudják vállalni drága passziójuk anyagi terheit.)

A gazdálkodásuk eredményét meghatározó egyik tényező - a bevétel - értelemszerűen csökken az általuk térítésmentesen agy kedvezményesen igénybe vett és elajándékozott szolgáltatásokért befolyt összeg, és azok piaci értéke közötti különbséggel. A kiadás oldalán pedig a vadállomány túltartása és a földtulajdonossal való szembenállás következményeként felduzzadt vadkár és vadkár-elhárítási költségek teszik ki általában a legjelentősebb eredménycsökkentő tételt.

Az okosan gazdálkodó földtulajdonos ezeket a veszteségeket természetesen elkerülheti.

Maguk a nagy területhez ragaszkodó haszonbérlet vadásztársaságok is mutatnak meggyőző példákat arra, hogy kisebb vadászterületen is lehet eredményes vadgazdálkodást folytatni. Nem ritka jelenség, hogy a vadásztársaság felosztja tagjai között a hivatalos vadászterületet. Az is gyakori, hogy a vadászatra jogosult néhány-száz hektáros "al-vadászterületet" enged át bérvadásztatás címén, ahol a bérvadász "ügyesen" szövegezett szerződés alapján zavartalanul gyakorolhatja a vadászatot, sőt olykor hallgatólagosan a vadászati jog csaknem teljes körét. Az is mindgyakrabban előfordul, hogy a vadásztársaságokon belüli személyi ellentétek következtében "osztódik" a vadászterület. A különvált kis egységek teljesen külön életet élnek (és megélnék!), csupán a törvényesség látszatának fenntartására készített összesített tervek és egyéb hivatalos papírok kapcsolják össze formálisan azokat.

A trójai faló tehát ez esetben sem hagyta cserben kiagyaloít. A bevonulás reményeiken felül sikerült. A továbbiakban arra is fény derül, hogy miként segíti elő a törvény a falakon belüli berendezkedést és megkapaszkodást.

IV. Biztos, ami biztos! Biztos?

Mint már tudjuk, a vadászterület kiterjedésének 3.000 hektárban megszabott alsó határával a törvény minden földtulajdonost eleve megfosztott a vadászati jog közvetlen gyakorlásának lehetőségétől. Ezen túlmenően a vadászterület e minden észszerű határt meghaladó léptéke a minimális szintre csökkentette annak a "veszélyét" is, hogy a törvényerővel egy vadászati közösségbe kényszerített több ezer földtulajdonos - önszerveződéssel összehangolt érdekeiknek megfelelően - esetleg beleszól az érdemi kérdések eldöntésébe.

A minimálisra csökkentette, de nem zárta ki az új tulajdonosok "felébredésének", érdekelismerésének kockázatát. És - mivel az ördög nem alszik - egy ilyen " sorsdöntő" kérdésben semmit sem szabad a véletlenre bízni...

Egy alaposan előkészített döntés és egy demokratikus választás során - elvileg - ugyanis még az a skandalum is megeshetett volna a földtulajdonosi közösség első közgyűlésén, hogy a 95 %-ot meghaladó többséget képező, nem vadászó földtulajdonosok érdekeinek megfelelő döntés születik. Netalán-tán még az oly kívánatos káposztáskert csősze sem a kecskék közül kerülne ki!

Jobb az ilyesmit a földtulajdonosok háta mögött, vagy feje fölött a vadászoknak és a kapcsolódó érdekköröknek egymás között elrendezni - a fél évszázad alatt jól megszokott módon. Annak a fránya demokráciának meg elég a látszatát kelteni.

Olyan törvény kellett tehát, amely minden földtulajdonosnak egyaránt bő kézzel méri a tulajdonhoz fűződő jogokat, és mindenki számára kijelöli a gyakorlásukhoz vezető utat. De olyan utat ám, amelyet csak a "kiválasztottak" tudnak végigjárni!

A vadászati törvény 14. §-a valóságos tárháza az ilyen törvényi rendelkezéseknek.

Az (1) bekezdés minden földtulajdonosnak megadja a jogot, hogy kezdeményezze a vadászati jog sorsát egyértelműen eldöntő, alapvető kérdésekben a határozathozatalt. Aki e jogával - mesebeli hősként - élni akart, többek között a következő próbákat kellett kiállnia:

minden hivatalos segítség nélkül (!) megszerezni a rendkívül bonyolult és összetett jogi-, szakmai - és gazdasági feladat megoldásához szükséges információkat, készséget és jártasságot;

elkészíteni az általa javasolt - az esetek többségében több község határára kiterjedő vadászterület térképi megjelölését;

szándéka mögé felsorakoztatni a vadászterület egyharmadának tulajdonosait - minden esetben több száz, de nem ritkán több ezer embert! - olyan hatósági igazolással felvértezve, amelyért a legtöbb tulajdonos esetében a vadászati jog várható hozamánál lényegesen többet kellene fizetni;

a sok egyéb formai és tartalmi követelményeknek megfelelő hirdetményt legalább harminc napra közzétenni a területileg illetékes önkormányzatok hirdetőtábláin;

viselni a mindezzel járó, sok időt, fáradságot és költséget jelentő terheket.

Nyilvánvaló, hogy ilyen feladatra csak az vállalkozott, aki jól ismerte a területet és a vadászati jog gyakorlásában rejlő lehetőségeket (kedvezményes vadászat, üzlet, gyümölcsöző kapcsolatok), továbbá az, akinek - kapcsolatai és gazdasági ereje tudatában - nem kellett tartania attól, hogy nem tud majd kibújni a vadászati jog megszerzése és megtartása során elkövetett szabálytalanságok és visszaélések felelőssége alól.

Nem is igen kellett seholy megnövelni az önkormányzatok hirdetőtábláit...

A vadászterületek kialakításánál a legtöbb helyen a törvény által letörölt vadászterület lopakodott vissza kiinduló-állapotként - a vadászati hivatal segédletével -, mintha meg sem történt volna a tulajdonviszonyok teljes átrendeződése. A határmódosítások kezdeményezői pedig túlnyomórészt a vadászati jog birtokon kívül helyezett korábbi gyakorlói voltak: a volt haszonbérlo vadásztársaságok (új köntösben, a földtulajdonnal rendelkező vadásztársasági tagok mögé bújva); az állami földterületet kezelő részvénytársaságok; a nagy "vadászbirodalmak", továbbá a vadászatból vagy a vadászatnak élni akaró új trónkövetelők. Ők, akik tudták, hogy hol a vadászterület lelke, melyik területrészt célszerű a gyengébb szomszéd nyakába varrni, mekkora terület átszatolásával lehet kisebbségbe szorítani a vetélytársat, stb. (Olyan profitorientált társaság is akadt közöttük, amely két város és tucatnyi falu több mint 50.000 hektárt kitevő határát kanyarintotta néhány száz hektár saját földterülete köré, köztük - kormányzati szerv segítségével! - természetvédelmi oltalom alatt álló területeket is. A földtulajdonosok kivételesen szívós és szervezett ellenállással is, csak harminc-egynéhányezer hektárra tudták végül is lecsökkenteni elorzott tulajdonuk területét.)

Azok a földtulajdonosok (családtagjaikkal együtt milliók!), akik a vadtól és a vadásztól nem vártak mást, csupán mentesülni annak eddig kényszerűen elviselt terheitől, és részesülni a tisztességes vadgazdálkodással elérhető hozamból, sehol sem jelentek meg a vadászterületek kialakításáért hadakozók között...

Sebaj - gondolhatnánk. Majd ott lesznek a tulajdonosi közösség közgyűlésén. Választanak maguk közül közös képviselőt. Szabadon, demokratikusan, megfontoltan. Olyat, akit velük közös érdek vezérel. Olyat, aki nem akar többet kivenni a közösen működtetett vagyomból, mint amennyi - valamennyi tulajdonos-társához hasonlóan - őt földtulajdona arányában megilleti. Hogy ne így legyen, arról is többszörös biztonsággal gondoskodik a törvény:

A földtulajdonosok leendő közös képviselőjük jogállására, teendőire és megválasztásának körülményeire vonatkozó információt egyáltalán nem kaptak. *A törvény rendelkezése következtében a választás helyét és időpontját is csak az tudta meg, aki az önkormányzat hirdetőtáblája elé sodródott.* (Tegye a szívére a kezét, aki életében egyetlen egyszer is elzarándokolt oda, - sok esetben lakhelyétől távoli vidékre - hogy nem kell-e véletlenül képviselőt választania magának).

Ha mégis akadt volna valaki a kisebbek közül, aki a reménytelen helyzetben is szeretett volna élni alkotmányos jogával, az egy újabb sárkánnyal találta szembe magát: *a törvény ugyanis a 30 hektárnál kisebb földterülettel rendelkező tulajdonosokat megfosztotta közvetlen szavazati joguktól.* (Arányaiban - és talán tartalmában is - ez körülbelül annyit jelent, mintha képviselői választáskor csak az mehetne el személyesen szavazni, akinek félmillió Ft fölött van a havi jövedelme!) Az ettől sem visszariadó hősünknek 15 - 20 sorstársával kellett volna "elektorrá" választatnia magát, hogy a sok ezer forintért beszerzendő tulajdoni lapokkal a kezében beléphessen a szavazó-helyiségbe. Erre természetesen már csak a vadászni vágyók vállalkoztak volna, de a sok házalástól, szervezéstől és költségtől nagyvonalúan magkímélte őket a törvény azzal, hogy

a tájékozatlanság, az aránytalanul kis személyes érdekelttség és a képviselővel kapcsolatos procedúra következtében távolmaradt - mind létszám, mind területhányad vonatkozásában óriási, minősített többségben levő! - nem vadászó földtulajdonosok helyett a területileg illetékes önkormányzati jegyzőnek kellett szavaznia a sok helyütt kizárólagosan, de mindenütt abszolút többségben jelenlévő vadászokkal együtt.

Annak az elképzelése, hogy miként zajlott le egy ilyen közgyűlés, milyen volt azok előkészítése és utóélete, nem kíván dús fantáziát. Aki mégis bizonytalan a megítélésében, elég, ha egy pillantást vet a nyomában kialakult helyzetre. (Több száz peres eljárás; a vadászterületek közel 4/5-én a haszonbérlő vadászoké lett újra a vadgazdálkodás joga és haszna - éppúgy, mint az előző rendszerben; a földtulajdonosok érdekvédelmét sok esetben a mások által nyakukra ültetett, kifejezetten ellenérdekelte haszonbérlővel szemben maga a haszonbérlő látja el - egy személyben megtestesítve haszonbérlőt és haszonbérbeadót, károkozót és károsultat, al- és felperest; növekvő feszültségek, gazdasági és természetvédelmi károk erdőn-mezőn az alaptevékenység és a vadgazdálkodás összehangolhatatlansága és ellenérdekeltsége miatt, stb.)

Társadalmunk deklarált alapelveit, milliók egyéni érdekét, a józan jogérzékét és a közkerölcs elemi szabályait ily mértékben sértő eljárások után várható volt a panaszáradat. A szitán átlátó kezdeti keveseken túl számolni kellett azokkal is, akik majd csak akkor döbbennek rá helyzetükre, amikor a gyakorlatban, saját bőrükön tapasztalják majd meg terheiket és megalázó kiszolgáltatottságukat (vadkár, elmaradt hozamok, termelési korlátok, stb.). Időzített bomba volt azoknak a széles csoportja is, akik a tulajdonviszonyok akkori nagyfokú rendezetlensége miatt csak évekkel később vehették birtokba földtulajdonukat. A legnagyobb veszélyt pedig az elkerülhetetlen birtokrendezés és -koncentráció réme volt. *Nem kétséges ugyanis, hogy az előbb- utóbb törvényszerűen megjelenő, önálló, a mező- és erdőgazdálkodást élethivatásszerűen űző tulajdonos nem fogja majd eltűnni azt a földjén, amit **elnézett** a más tevékenységből élő, földhöz nem kötődő tulajdonos, vagy kényszerűen **elszenvedett** a néhány hektáron nyomorgó, kiszolgáltatott kis- és törpebirtokos.*

Az előrelátó jogalkotók ezek ellen is találtak (és találtak) biztosítékot: a 14. § (4) bekezdése ímígyen adja meg a határozatokat sérelmezőknek a jogorvoslati lehetőséget: "...a határozat annak meghozatalától számított harminc napon belül a bíróságnál megtámadható." Tehát csak 30 napon belül - annak ellenére, hogy az érintett tulajdonosok zömének senki sem hozta tudomására (30 napon túl sem) a nevükben, távollétükben és tudtukon kívül született döntést. És csak a bíróságon - kizárva a közigazgatási eljárás másodfokát, noha az elsőfokú hatóság a vadászterületek határainak kijelölésében döntő szerepet játszott.

E jogvesztő határidő értelemszerűen mindenkire vonatkozik, de - *biztos, ami biztos* - az idézett paragrafus (5) bekezdése leszögezi, hogy **a vadászterület haszonbérbeadása esetén az alapvető kérdésekre** - a képviselő személyére, a vadászterület határára és a vadászati jog hasznosításának módjára - **vonatkozó határozatok a vadászterület mindenkori tulajdonosait tíz esztendőre kötik.**

A hónapok óta sorjázó, lehangolóan reménytelen helyzetet tükröző tények megismerése után is érdemes azért figyelemmel kísérni a további részleteket, mert az előbbi, vastagon szedett törvényi rendelkezés ellenére is van ám azért kitörési lehetőség ebből e mesterien összekovácsolt kalodából. És nem is csak tíz év múlva.

V. További trükkök

A vadászati törvény elsődleges feladata – miként kinyilatkoztatásokban gyakran hallani, és a törvény hivatalos nevének első két szava is demonstrálja – a *vad védelméről* való gondoskodás. Ennek ellenére nagyon téved, aki azt hiszi, hogy a hosszú évekig tartó törvény-előkészítés és -alkotás során a vad sorsáért aggódók vívtak kemény csatákat azokkal, akik a vad értékét nem a vadászok által kalibrált mércéről olvasták le. A vadat nem igen kellett védeniük, hiszen annak valódi értékeit elvitatni, vagy érdekeit sérteni, veszélyeztetni senkinek sem állt szándékában.

Mégcsak nem is a vadászok és a nem-vadászó állampolgárok között folyt a vita.

A vadászok tábora ugyanis – érdekeik különbözősége következtében – korántsem volt egységes. A magyar vadgazdálkodás és vadászat eredményeit milliárdokkal megalapozó külföldi vendégvadászok természetesen nem jutottak szóhoz. Egyébként is csaknem teljesen mindegy nekik, hogy egy-egy sikeres vadászat után kinek kezébe pergetik a milliókat. A hazai bérkilövő vadászok pedig – a földtulajdonosok érdekeivel azonosulva – az elavult vadászati rendszer gyökeres megváltoztatásáért küzdöttek szervesen, keményen, következetesen.

A földtulajdonosok vadászati jogára tehát nem a fenti két csoportnak, hanem **a kapcsolatai révén legerősebb, és masszív érdekeltsége miatt legaktívabb harmadiknak: a vadászati jog haszonbérletére pályázóknak fáj a foga.**

Az igazi tét tehát az volt, hogy átmenthető-e a vadászati jog haszonbérbe-adásának intézménye olyan formában, hogy a hazai vadászok egy részének – a haszonbérelő vadászársaságok tagjainak – kivételezett helyzete ne változzon, főleg az előző rendszerben megszerzett előjogaik ne nagyon csorbuljanak, és minél hosszabb távra stabilizálódjanak.

Mint láttuk, a legnagyobb veszélyt – a földtulajdonosok birtokba-kerülését – sikerrel hátrította el a kicsiny, de erős csapat. A vadászati törvény kereken száz paragrafusa közül mindössze háromnak (8., 12. és 14.) „okos” megfogalmazása és átréselése a Parlamenten elég volt ahhoz, hogy a földtulajdonosok zöme – tudtán kívül – „önként lemondjon” vadászati jogának gyakorlásáról, és így az a vadászterületek nagy többségében újra a haszonbérelő vadászársaságok kezébe kerüljön.

Ahhoz, hogy ne igen kelljen másokkal osztozkodniuk az így megszerzett, finom „főkefalatokon”, szintén elég volt néhány, a potenciális új eszkimókat távoltartó, ügyesen megformált törvényi előírás.

A 16.§ például durva diszkriminációval nyújt behozhatatlan előnyt a vadászársaságoknak és érdekképviselői szervüknek – mitsem törődve a földtulajdonosok érdekeivel, és tulajdonukhoz fűződő alkotmányos jogaikkal.

Az (1) bekezdés rendelkezése szerint e szervezetek **feltételek nélkül** lehetnek haszonbérelői bármely vadászterületnek. Rajtuk kívül csupán „...*kizárólag belföldi tulajdonban levő mezőgazdasági illetve erdőgazdasági ágazatba sorolt gazdasági társaság, szövetkezet továbbá erdőbirtokossági társulat...*” pályázhat a vadászati jog haszonbérletére.

De nem ám feltétel nélkül!

Csakis akkor, „...*ha a vadászterület több mint a felét mezőgazdasági, erdőgazdasági vagy természetvédelemmel összefüggő tevékenység folytatása céljából használja.*”

Hiába szeretnék tehát a földtulajdonosok haszonbérbe adni a vadászati jogot szélső esetben olyan szervezetnek, amely

- többtízezer hektáron eredményes vadgazdálkodást folytat,
- korszerű infrastruktúrával, magasan képzett szakember-gárdával, félvszázados szakmai -, gazdálkodási tapasztalattal, kiterjedt piaci és egyéb kapcsolatrendszerrel rendelkezik,
- a vadászterület 49%-án mintaszerű mezőgazdasági, erdőgazdasági és természetvédelemmel kapcsolatos tevékenységet folytat saját vagy tulajdonostársai földjén,
- a vadászterületnek csaknem felét kitevő, a vadgazdálkodási érték 80 %-át magába foglaló erdő tulajdonosa,
- a vadászból eredő minden terhet hajlandó, és gazdasági erejénél fogva garantáltan képes levenni a földtulajdonos vállairól, és ezen felül
- hektáronként évi 2 – 3.000 Ft-ot ajánlana haszonbérleti díjként minden földtulajdonosnak.

Ajánlana, de nem teheti meg, mert ringbe sem szállhat a haszonbérleti jogért. A bíró ugyanis (no, nem a haszonbérbeadó földtulajdonos, hanem a törvény!) mérkőzés nélkül annak az egyesületnek a kezét emeli magasba,

- amely a felsorolt adottságok egyikével sem rendelkezik,
- amelynek minden tagja – ugyancsak szélső, de nem lehetetlen esetben – bizonyára kiváló orvos, munkás, bankár vagy politikus, de a vadászterületen folyó minden tevékenység területén abszolút laikus – beleértve a vadgazdálkodást is, és emellett
- csupán 40 – 50 Ft-ot *ígér* (azt is biztos fedezet, garancia nélkül) ugyanazért a vadászterületért a földtulajdonosoknak hektáronként.

A két, így külön súlycsoportba sorolt szervezeteken kívül nemcsak minden más szervezetet, de **minden természetes személyt is megfoszt a törvény a vadászati jog haszonbérbevételének lehetőségétől.**

Hiába lenne valaki bármilyen szakértője a vadgazdálkodásnak, hiába bizonyította már bármilyen téren, hogy tehetséggel, sikerrel és tisztességgel tud működtetni egy ekkora vagyont,

hiába fizetne esetleg még a fenti profi társaságnál is magasabb haszonbérleti díjat, és

hiába kötelezi őt törvény, hogy saját vagyonával is feleljen a tulajdonos esetleges sérelmeiért.

Hiába, mert vele szemben is **az a vadásztársaság a győztes, amelynek – ha „okosan” gazdálkodik – üres a kasszája, tagjai pedig saját vagyonukkal nem tartoznak felelősséggel a társaságon belül viselt, a földtulajdonosokat terhelő dolgaikért.**

A leendő haszonbérlok kiválasztott, törvény által preferált csoportjának körülhatárolása ezzel egyértelműen megtörtént ugyan, de azért itt sem maradtak el a szándék megvalósulásának bebiztosítását szolgáló, további rendelkezések.

- A 36. §. (2) bekezdése például azt írja elő, hogy „*Egy haszonbérelő legfeljebb egy vadászterület vadászati jogára köthet érvényes haszonbérleti szerződést.*” Teszi ezt egyrészt a birtokon belüliek belső szolidaritása jegyében (a gyengébb vadásztársaságok védelme az erősebbektől), másrészt a vadásztársaságoknak erősen korlátozott állapotukban is nagy konkurenciát jelentő állami és egyéb társasági, profi szervezetek esetleges térnyerésének megakadályozása érdekében. **Kit érdekelt, hogy ez a - néhány vadász érdekében hozott - korlátozás tovább szűkíti a földtulajdonosoknak azon jogát, hogy haszonbérelőiket érdekeik szerint, maguk válasszák meg?**
- A haszonbérelő vadásztársaságoknak kedvez a szóbanforgó paragrafus (3) bekezdése is. E szerint ha a földtulajdonos valami csoda folytán meg is tudna szabadulni a számára nemkívánatos haszonbérelőjétől, az új jogosultnak meg kellene téríteni „...*a korábbi haszonbérelő által létesített vadgazdálkodási, vadászati rendeltetésű létesítmények, berendezések ellenértékét.*” Leküzdhetetlen anyagi akadály lehet ez a vadászati jog potenciális hozamának jobb kihasználására törekvő földtulajdonos előtt. Hogy mekkorát, azt jól érzékelteti, hogy volt eset, amikor a távozó haszonbérelő több mint 60.000.000 Ft-ot követelt, hosszú évekig tartó bírósági procedúrával tetézve az összeget. Arról ne is essék szó, hogy mi mindent megtehet ma a vadászatra jogosult bárki földjén, a tulajdonos tudta nélkül, vagy akarata, esetleg határozott tiltakozása ellenére is.
- Jó „kapaszkodó” a haszonbérelőnek a (4) bekezdés alapján őt korlátozás nélkül megillető előhaszonbérleti jog is.

A felsoroltakon kívül akad még bőven a jelenlegi haszonbérelő vadásztársasági tagok érdekeit a földtulajdonosi érdek ellenében szolgáló törvényi előírás. Ezek általában a vadászterületek megszerzéséhez, megtartásához és a vadászati jog gyakorlásából származtatható lehetőségek kihasználásához nyújtanak segédkezet. Az összes közül talán a legfontosabbra - a haszonbérleti szerződés időtartamára, és még egy-két „csemegére” – a következő számban kerül majd sor.

VI. A bebetonozás

Az a földtulajdonos, aki a vadászati jog gyakorlásáért vívott küzdelem bármely szakaszában, bármilyen módon belekeveredett, saját bőrén tapasztalhatta meg, hogy ez a csata koránt sem közel egyenlő erők sportszerű mérkőzése. Az arasznyi Dávidnak parittyá nélkül kellett a minden hájjal megkent, öles Góliáttal szembeszállnia.

Ennek ellenére nem adta könnyen meg magát.

Az immár félesztendeje rendszeresen megjelenő cikksorozat előző fejezetei csupán szerény ízelítőt adtak abból az erőfeszítésből, amellyel csak nagy nehezen sikerült Góliátnak csellel-erővel – a magyar jogalkotás és a modern demokrácia nem nagy dicsőségére – visszaverekednie magát a (ma már azért korántsem olyan felhőtlen) csaknem elvesztett paradicsomukba.

Tucatnyi ravasz törvényi előírás is kellett hozzá. És mindegyikért keményen meg kellett küzdeniük.

A visszaszerzett birodalom megtartása sokkal könnyebb feladatnak bizonyult. Elég volt hozzá a haszonbérleti jogviszony törvényi bebetonozása. Ehhez pedig nem kellett több az itt idézett egyetlen - nemcsak ártatlannak, de egyenesen minden szempontból indokoltnak látszó - rövid bekezdés beiktatásánál. (*Vtv. 17. § „(3) A vadászati jog haszonbérletére kötött szerződést határozott időre, a vadászterületre vonatkozó vadgazdálkodási üzemterv érvényességének időtartamára kell megkötni.”*)

Ahhoz, hogy láthatóvá váljék e csodafegyver elementáris erejű robbanótöltete, a „csomagolóanyag” eltávolításán túl szükség van némi jogismeretre és egy kis történelmi visszatekintésre is.

- **A határozatlan időre kötött haszonbérletet** a Polgári Törvénykönyv 457. § (1) bekezdése értelmében **hat hónapi felmondási idővel a gazdasági év végére meg lehet szüntetni** – egyoldalúan is. (Ez a jog természetesen mindkét felet egyaránt megilleti.) Emellett – a törvényben meghatározott esetekben - a haszonbérbeadó azonnali hatállyal is felmondhatja a haszonbérletet.

- **A határozott időre kötött szerződést** azonban a haszonbérbeadó **csak azonnali hatályú felmondással szüntetheti meg.**

Az előző törvény hatályossága alatt – több mint egy emberöltőn át - valamennyi haszonbérleti szerződés határozatlan időre szól. A fentebb idézett új törvényi előírásnak megfelelően ma csak határozott időre lehet a vadászati jogot haszonbérbe adni.

A látszólag lényegtelen, a valóságban pedig mindent eldöntő változtatásra adott hivatalos magyarázatok nagyon meggyőzően hangzanak. Az egyik szerint az egyoldalú felmondás lehetőségének rémétől fenyegetett haszonbérletlőnek nem áll érdekében a reá bízott, felbecsülhetetlen értékű vadállománnyal felelősséggel gazdálkodni. A bizonytalan távú lehetőségek kihasználásával a vadállomány léte is veszélybe kerülne – mondják. A másik indok szerint a földtulajdonosoknak elegendő garanciát nyújt érdekeik védelméhez az azonnali hatályú felmondás lehetősége is.

A valóság ezzel szemben az, hogy a földtulajdonosok zöme tudja, hogy a termelvényein, erdejében élő, túlnépesedésre hajlamos vaddal való szakszerű gazdálkodás nélkül nemcsak a tulajdona potenciális hozamának egy részétől esik el, hanem szélső esetben a megélhetését jelentő alaptevékenysége is veszélybe kerülhet. **És mivel saját maga nem tud, nem szeret, és nem is akar vadászni, és a vaddal gazdálkodni, létérdeke, hogy valaki elvégezze azt helyette folyamatosan, hozzáértéssel, megbízhatóan – egyenrangú felek önként vállalt, kölcsönösen előnyös szerződésének keretein belül.**

Az ilyen haszonbérlet nem kirúgni akarja a tulajdonos, inkább foggal-körömmel ragaszkodik hozzá. Az ilyen bérlő nyugodtan tervezhet és befektethet a tíz évre szóló üzemterv lejártán túl is. Az ilyen nincs kitéve annak a kísértésnek, hogy a szerződési időszak lejártá előtti években – a „világ újra felosztása” előtt – igyekezzen megkímélni leendő utódját az ő általa vetett-ápolat-érlelt termés learatásának fáradsalmaitól.

A vég nélkül sorolható hasonló érvek, magyarázatok és feltételezések helyett e fenti megközelítés hitelének és életszerűségének alátámasztására álljon itt a gyakorlat tanúbizonysága. Tények, megannyi tanulsággal.

A határozatlan időre kötött – tehát egyoldalúan, indoklás nélküli fél éves felmondással felbontható – ezernyi szerződés közül jó, ha egy tucatnyi felbontására került sor a haszonbérbeadó kezdeményezése alapján. Nem évenként, hanem az előző törvény hatályosságának 35 esztendeje alatt mindösszesen! (A haszonbérleti oldalról feltehetően mutatóba se akadt egyetlen egy felmondás sem!)

Igaz, ki merte volna benyújtani a felmondást a mindenható vadászbérlők valamelyikének a diktatúra évei alatt? Csakhogy a diktatúrának volt egy fellazuló, puha szakasza is. A 80-as évek vége felé odalett a nagy magabiztosság. A szórványos, de egyre élesebb viták során már nem a retorzió, nem is a fenyegetés, hanem a tanácsstalanság, majd a tárgyalókészség volt a válasz a haszonbérlet felmondásának felvetésére.

1992 végén került sor az áttörést jelentő erőpróbára. A legrangosabb vadásztársaságok egyike kapta meg a rendes felmondást. Az elképzelhető ellenállás ellenére is elkerülhetetlen nyilvános árverésen 6.600.000 Ft éves haszonbérleti díjnál esett ki az a vadásztársaság, amely addig a 10.000 Ft-ot sem mindig fizette ki...

A jelenlegi törvény alkotóinak logikája szerint a vadgazdálkodás összeomlásának, és a vadállomány kipusztulásának kellett volna bekövetkezni az „irreálisan magas” bérlési díj kigazdálkodási kényszere miatt.

És láss csodát: ennek az ellenkezője történt!

Bár a hasonló felmondás törvényi lehetősége a rendszerváltást követően még hat évig fennállt, csak egy-két esetben éltek vele a legmegátalkodottabbak, a váltani nem tudók ellen a haszonbérbeadók. Lényeges változás következett be ugyanakkor a haszonbérlet magatartásában. Rendszeres, korrekt kapcsolat kezdett kialakulni. Emelkedtek a haszonbérleti díjak. Részben vagy nem ritkán teljes egészében átvállalták a vadkár és a vadkárelhárítás terheit. Nem ritka vendégek voltak a vadkárt szenvedett erdősítések műszaki átvételein. Érdeklődést mutattak a gazdálkodók tervei és érdekei iránt. Egyeztettek a vadgazdálkodási berendezések – szók, etetők, magaslesek – létesítésére és üzemeltetésére, valamint a vadállomány szabályozására vonatkozó terveiket. Mindezek következtében már rövidtávon is érzékelhetően kedvező ökológiai, gazdasági és erkölcsi változás következett be a vad és élőhelye viszonyában, valamint emberi, társadalmi vonatkozásban.

Több mint naivság lenne arra gondolni, hogy az ekkora változásnak a „megvilágosodás, és megtérés” és annak köszönhetően a haszonbérleti jogviszonyból addig élvezett előnyökről való önkéntes lemondás volt az előidézője. Sokkal inkább a felmondástól való félelem, és a tetemes, kényszerű engedmények után is bőven maradó haszonhoz való ragaszkodás.

Bebizonyosodott, hogy **a földtulajdonosok rovására különleges előjogokat élvező „területes” vadászok Achilles-sarka – az egyetlen igazán sebezhető pontja - a határozatlan időre kötött szerződés.** Az ő oldalukról ennek az érzékeny felületnek az álcázott, áttörhetetlen páncéllal való beborítása volt a vadászati törvény megalkotásának legfőbb célja!

A 17. § fent idézett (3) bekezdését is tartalmazó új törvény hatálybalépésével a változás kedvező tendenciája természetesen megszakadt. A haszonbérlet nem ritkán a letűnt időkben megszokottnál is érzéktelenebbek a tulajdonosok érdekei és sérelmei iránt. Oda lett a nagyvadállomány túlszaporodása miatt felborult ökológiai egyensúly fokozatos helyreállításához fűződő remény is. A sajtóban újra olvashatunk a földtulajdonosok és földhasználók gazdasági

érdekeit, valamint a természeti környezetet legsúlyosabban fenyegető, többszörösen túltartott szarvas- és vaddisznóállomány „örvendetes” gyarapodásáról.

Ennyit röviden a határozott időre kötött szerződések alátámasztására felhozott indokok egyikéről. Nem kevésbé álságos a másik, a haszonbérbeadó földtulajdonost az azonnali hatályú felmondás lehetőségével nyugtatgató magyarázat sem.

Egyrészt ugyanis ez a lehetőség a határozatlan időre kötött szerződés esetében is ugyanúgy fennáll. Másrészt pedig azért, mert az a jog – a gyakorlat tanúsága szerint – csupán pusztán elvi lehetőséget jelent, ráadásul további veszélyeket is hord magában.

Lássuk e súlyos, sommás állítás néhány bizonyítékát:

- Nem a véletlen műve, hogy az elmúlt félévszázad alatt egyetlen esetben sem élt a haszonbérbeadó ezzel a jogával a földtulajdonost, földhasználót vagy a közérdeket ért sérelem elkerülése, orvoslása vagy megtorlása szándékával.
- Az azonnali hatályú felmondás – a PTK 457. § (3) bekezdése értelmében – hatályát veszti, ha a haszonbérlet három napon belül nem veszi azt beleegyezéssel tudomásul, vagy további nyolc napon belül nem fordul bírósághoz.
- A megtévesztő „azonnali” jelző - az előző pontban hivatkozott, életszerűnek a legnagyobb jóindulattal sem mondható törvényi rendelkezés miatt - természetesen csak a haszonbérleti jogviszony megszüntetésére irányuló hosszú évekig tartó, igen költséges, idegileg is kimerítő, megalázó és ráadásul reménytelen bírósági procedúra kezdetére, nem pedig a haszonbérleti szerződés megszűnésére vonatkozik.
- A tapasztalat szerint az ilyen peres eljárások 5-6 évig is eltarthatnak, a felmondásban szereplő tényállások bizonyítása ilyen időtávon képtelenség. A vadászattal kapcsolatos kisebb horderejű hatósági eljárásban szerzett keserű tapasztalatok is lebeszélnek a földönjáró embert arról, hogy ilyen útra vállalkozzon. Ha mégis megtenné, nem csökkentené, hanem esetleg megsokszorozná vele veszteségeit.
- A szerződés lejárta előtt néhány évvel azonnali hatályú felmondást kézhez kapó haszonbérlet ugyanis biztos abban, hogy
 - a bérbeadó a következő tízéves ciklusra nem vele fogja megkötni az új haszonbérleti szerződést - még a számára kedvező bírósági döntés esetében se;
 - szinte bármit tegyen is, a szerződés lejártáig, vagy a folyamatban levő bírósági eljárás jogerős határozattal történő lezárásáig nem lehet őt jogszerűen megakadályozni a vadászati jog gyakorlásában;
 - a vele perben-haragban álló bérbeadónak okozott veszteségek anyagi terhetől nem kell tartaniuk, mivel egyesületük kasszáját nem nehéz üresen tartani, a vadászból származó hasznot személyesen élvező tagok pedig saját vagyonukkal nem felelnek a társasággal szembeni követelésekért.

Az elmondottak után remélhetőleg ezúttal elmaradhat a felvetett (a haszonbérleti szerződés új törvény szerinti időtartamának valódi céljára és következményeire vonatkozó) kérdésre tömör feleletet adó összefoglalás. Bizton rábízható a válasz a tisztelt olvasóra.

VII. Zsákmányórző (lét)számháború (1)

A történelem tanúsága szerint az érdekeket súlyosan sértő társadalmi változások sohasem olcsó, fájdalommentes esetek vagy folyamatok. Nagy árat követelő robbanással köszöntenek be, vagy hosszú, olykor generációkat váltakozó erővel gyötrő birkózás, formálódás következményei. Hazánk – higgyük, hogy szerencsére – a jelenlegi rendszerváltás során az utóbbi utat járja.

Nem kivétel ez alól a vadászat sem.

Hiába volt a nagy reménykedés, az eufórikus lobogás, hiába az új törvények megannyi korszerű előírása. A szereplők sorai némileg átrendeződtek ugyan, a politikai hatalom mellett a pénz is meghatározó fizetőeszközzé lépett elő a vadászati lehetőségek piacán, de a lényeg mindmáig alig változott. Mint láttuk az előző fejezetekben a **néhány tízezer területes vadász** – törvényi segédlettel - **újra birtokon belülre került, és kellően bebetonozta magát.**

Innen kezdve **csak arra kell ügyelniük**, hogy az egy főre jutó saját vadászati lehetőség és a vadásztatásból elérhető bevétel ne csökkenjen. A gyakorlat nyelvére lefordítva: **a kedvező helyzetbe került vadászok köre ne bővüljön, és maradjon a vadlétszám az ötven év alatt felduzzasztott szinten** – noha az többszöröse a természetesnek, illetve a természetvédelmi és gazdasági szempontból egyaránt kívánatosnak .

Ez a „csak” azonban korántsem könnyű feladat.

A túlszaporodott nagyvadállomány által a természeti környezetben, valamint a mező- és erdőgazdasági kultúrákban okozott károk miatt mind hevesebb az ellenállás és felháborodás a tisztán látók és a kárvallottak egyre szélesebb körében.

Ez a keményebb dió, mégis a vadászlétszám, pontosabban a vadászati jogot hasznobérlő vadásztársaságok taglétszámának limitálásával siettek a jogalkotók az itt idézett törvényi rendelkezéssel a zsákmányukat ismét megragadó vadászok segítségére. (Ezzel ugyanis – mint látni fogjuk - több legyet lehetett ütni egy csapásra.)

A vadászati törvény 18. § (4) bekezdése szerint „*A vadászati hatóság nem hagyja jóvá a vadászati jog hasznobérletére kötött szerződést, amennyiben nem biztosított:*

*a) **hogyan vadászterületen egy vadászra legalább száz hektár vadászterület-hányad jusson;**”*

Azért, hogy eme ártatlannak látszó mondat valódi tartalmát, mögöttes szándékát és következményeit átlássuk, ne feledjük, hogy a vadásztársaság megtévesztő nevével ellentétben *nem gazdasági társaság*, hanem *egyesület*. Ugyanolyan jogállású *társadalmi szervezet*, mint a többi száz meg száz. Azt is tartsuk szem előtt, hogy a vonatkozó törvény természetesen – a modern demokrácia, a polgári társadalom alapeszméinek megfelelően – valamennyi egyesület taglétszámának csak az alsó határát szabja meg.

(Ugyan akadna-e még egy autonóm civil szervezet a világ jobbik felén, amelyik nemhogy eltűné, de a lobbizás körmönfont eszközeivel egyenesen kierőszakolná, hogy törvény tiltsa meg neki, hogy 30- 40 fős taglétszámát akár csak eggyel is megemelje? Jó lenne hinni, hogy e rendhagyó kivétel a törvénytervezet készítőinek pongyola fogalmazása miatt csúszhatott át a törvényalkotás futószalagjának szűrőrendszerén. Csakhogy minden fórumon és minden fázisban napirenden volt – alapos indokolással – a megfelelő módosító javaslat...)

A szóban forgó passzus előterjesztői a vad védelmének (nevezetesen a vadra nehezedő „vadászati nyomás” csökkentésének) szándékával indokolták javaslatukat.

Feltehetően ennek a látszatát kívánták fenntartani azzal, hogy megtévesztő módon a *vadásztársasági tag* helyett a *vadász* kifejezés szerepel a szövegben. Pedig a *vadász* szó ebben az esetben egyszerűen értelmezhetetlen. A *vadásztársasági tag* ugyan értelemszerűen *vadász* is egyben, de rajtuk kívül vadász a *bérvadász*, a *vadászvendég*, sőt ebben az értelemben még az *orvvadász* is. Ez utóbbiak létszámára vonatkozóan viszont nincsen semmiféle törvényi korlátozás! A könnyebb megértés kedvéért abszurd példával élve: mindez azt jelenti, hogy a haszonbérlo vadásztársaság - érdeke vagy úri gusztusa szerint - a vadászati idény minden napján vadászathat vadászterületén akárhány fizető nimródót, üzetheti a vadat az ország valamennyi vadászjeggyel rendelkező, érdekből vagy barátságból vendégül látott állampolgárával, számíttáson kívül hagyhatja a nem elhanyagolható létszámú orvvadászokat. Ugyanakkor egyetlen tagot sem vehet fel az egyesületbe a meglévő tagoknak kedvező – és immár törvénnyel rögzített létszám fölött. Még akkor sem, ha az illető nem is a vadászathoz kapcsolódó egyéb - a vadat egyáltalán nem érdeklő - előnyökért szeretne a jó társaságba bekerülni.

Bizonyára segíti a lényeg megértését és megítélését, ha tudjuk, hogy

- ez a rejtélyes, cinikusan cseles törvényi előírás gyakorlatilag csak a haszonbérlo vadásztársaságok esetére vonatkozik, továbbá, hogy

- a népességre, a területre vagy a vadállományra vetített vadászlétszám alapján hazánk a sor végén kullog a számottevő országok között.

A vadászlétszám ilyen korlátozásának valódi céljait tehát nem a vad féltésében, hanem másutt kell keresni.

Csupán kettőt nézzünk meg most közülük közelebbről - azokat, amelyek a földtulajdonosok eleve nébe vágnak.

1) Az egyik cél a megszerzett zsákmányon való kényszerű osztozkodás elkerülése.

Az egy vadászra előírt minimális vadászterület nem azért 100 ha, mert a százas olyan szép kerek szám, vagy mert azt bármiféle objektív megfontolás alátámasztaná. Egyszerűen a gyakorlat azt bizonyította, hogy a vadászterületek adott kiterjedése mellett **ekkora terület kell ahhoz, hogy a vadásztársasági tagok az általuk még elviselhetőnek vélt anyagi áldozat fejében a megszokott - idejükhöz, életvitelükhöz és érdekeikhez igazodó – vadászati lehetőséghez jussanak.**

Mivel a vadászterület hozama általában behatárolt, minden újabb tag belépésével válaszut előtt állnak:

- vagy lecsökkentik a kedvezményes helyzetük anyagi alapjait képező bérkilövési kontingenst és egyéb jövedelmező szolgáltatásaikat - és saját zsebükbe nyúlnak,
- vagy új társuk javára lemondanak az eddig élvezett vadászati és egyéb lehetőségek egy részéről.
- Ráadásul mindenképpen elszenvedik a „felhígulással” járó esetleges hátrányokat.

Általában a felsoroltak egyikéért sem szoktak az emberek lelkesedni, de ezek mégis csak olyan, elsősorban anyagi jellegű terhek, amelyeket a tehetősebbek szélesedő rétege még el is tudna viselni. A több százezer forintos „belépési díjak” is enyhítik némileg a fájdalmat. Nagyobb a veszély és a kockázat, amikor a felébredt, a mező- és erdőgazdálkodást élethivatásként gyakorló tulajdonos (bérlo, használó, kezelő) akar belépni a társaságba, és belülről informáltan beleszólni az egzisztenciáját jelentő fő tevékenységét nem ritkán döntően meghatározó vadgazdálkodásba. Mindegyik hamar rádöbben majd, hogy **mennyivel jobb lenne a saját birtokán egyedül, vagy szomszédaival közös érdekből, önként társulva gazdálkodni a vaddal is, semmint a jól ismert módon odatolakodott idegenekkel közösködni.** Úgy, ahogy azt más tájakon teszik szerencsésebb sorstársai.

De miért kellett a vadászlétszám befagyasztásához törvényi támogatást kérészkoljni? – kérdezhethénk. Hiszen az egyesület szuverén joga, hogy kit és milyen feltételekkel vesz fel tagjai sorába. Csakhogy egészen más sajnálkozva, széttárt karokkal a törvényre hivatkozni, mint becsukni a kaput a saját földjére lépni akaró tulajdonos előtt!

2) A másik rejtett célja a vadászlétszám limitálásának a nagyvadlétszám csökkenésének megakadályozása.

Ma már csak nagyon kevesek által vitatott tény, hogy a nagyvadállomány a 60-as évek elejétől – kisebb átmeneti megtorpanásokkal – drasztikusan, a normálisnak többszörösére emelkedett. Még kevesebben vannak, akik- az emiatt felborult ökológiai egyensúly helyreállítása érdekében - ne tartanak szükségesnek a vadállomány apasztását. Az sem vitatható, hogy a túlnépesedés terheit nem közvetlenül viselő vadászok túlnyomó többsége akkor boldog, ha sok vaddal találkozik. (Kultúra, vagy inkább gusztus dolga, hogy valaki természetes körülmények között, esetleg hosszú napokig tartó, erőt, ügyességet, kitartást, természetismeretet igénylő, férfiasan kemény sport révén szeret-e a vad kifinomult ösztönei fölött győzedelmeskedni, vagy abban leli örömét, hogy félig domesztikált, bebetetett vagy kerítés mögött rabságban tartott állatokat lő órák alatt halomra.)

Aki az ember, a vad és a vadászat természetrajzát jól ismeri, legalább ilyen evidenciának tartja, hogy éppen **a legnagyobb gondot okozó vadfajok állomány-csökkentése nem csupa passzió, hanem – egy bizonyos szinten felül - kegyetlenül nehéz, időigényes, fáradságos, kemény munka.**

A sportvadásznak megvan a maga életritmusa, munkahelyi, családi és egyéb elkötelezettsége. A szenvedélyére számítható ideje nagyon is behatárolt. Egyébként is csökken a szenvedély varázsa is, ha nem kedvtelésből, hanem kötelességből, netalántán meggyőződése ellenére kell üznie azt.

A főhivatású vadásznak sem egyetlen vágya, hogy a fáradságos vadásztatás befejeztével egyéb teendői, vagy a nagyon is megszolgált pihenés helyett visszaforduljon az erdőbe „vadlétszám-apasztani”. Különösen nem, ha közben arra is gondol, hogy a vadlétszám csökkentésével tulajdonképpen maga alatt vágja a fát.

Még nehezebb a dolga a nagyvadgazdálkodás túlnyomó részét végző államerdészeti szakszemélyzetnek. Nekik az erdőn végzett, egésznapos, nehéz erdei munka után a hajnalaik, estéik, éjszakáik és pihenőnapjaik feláldozása árán sem sikerül mindig a kilövési terveiket teljesíteni.

Mindez azt eredményezi, hogy a ma „hadrafogható” vadászok tábora, a működőképes vadászati kapacitás nem elegendő az ember által felborított egyensúly helyreállításához és fenntartásához.

Ma már nem a vad gyermektegel féltése, nem egyes vadászok naiv propagandája, még csak nem is a mögöttük álló hatalom áll a nagyvadállomány csökkentésének útjában. **A fenti tények a valódi okai annak, hogy a nagyvadlétszám változásának trendje - az illetékesek őszinte szándéka és minden erőfeszítése ellenére is - a kívánatos csökkenés helyett megfékezhetetlenül emelkedő irányú.**

Lám, mekkora a tétje a „számháború” egyik, eddig csendben zajló ütközetének.

A másiktól – a vadlétszám körül dúló, sokkal hevesebb, bonyolultabb és nagyobb horderejű számcsatáról – a következő fejezetben lesz szó.

VIII. Zsákmányórző (lét)számháború (2)

A vadászterületek közel 4/5-én gazdálkodó haszonbérő vadásztársaságok létszámának behatárolásával a törvény a túlszaporodott nagyvadállomány célszerű csökkentése elé jelentős akadályt állított. Az ebből következő – a földtulajdonosok érdekeit közvetlenül és különösen fenyegető – veszély előrelátható volt. A választópolgárok érdekei azonban ezen a téren sem arányosan tükröződtek a jogalkotó testületek döntéseiben. Így a közvetlen valamennyi állampolgár, közvetlenül pedig *több millió földtulajdonos* érdekeit képviselőktől csak annyi tellett (az elenyésző, *néhány tízezernyi vadász* képviseleti túlerejével szemben), hogy a vadlétszám törvényi keretek közé szorításával igyekezzenek csökkenteni a várható veszélyt.

Ennek eredményeként a vadgazdálkodási tevékenység tervszerűségét elrendelő és részletesen szabályozó **41- 45. §-ok előírják a fenntartandó, a vadfaj fennmaradását biztonsággal garantáló legkisebb vadlétszám (törzsállomány), valamint a fenntartható, az élőhelyet még nem veszélyeztető legmagasabb vadlétszám megtervezését**, továbbá a vadgazdálkodási tervek vadászati hatóság általi jóváhagyását az erdészeti és a természetvédelmi hatóság előzetes szakhatósági hozzájárulásához kötik.

A jogalkotók szándéka szerint ezek a rendelkezések látszólag az erdészet és főként a természetvédelem, valójában azonban a földtulajdonosok közvetlen érdekeinek szolgálatára is születtek. A természetvédelmi és erdészeti szempontból kívánatos felső határ ugyanis csupán akkora vadlétszámot takar, amely tört részére csökkentené az erdőtelepítés és -fenntartás megszokott költségeit, lényegesen emelné az erdők hozamát, és jelentéktelenné tenné a mezőgazdasági kultúrákban és más területeken is nyomasztó vadkárokat és vadkár-elhárítási költségeket. Normális viszonyok között a földtulajdonosnak közvetlen érdeke fűződik a fenntartandó legkisebb vadlétszám védelméhez is, hiszen a birtokán élő vad - **általa** észszerűen szabályozva, hozzáértéssel és felelősséggel kezelve - tulajdona értékét és jövedelmét számottevően növelné.

A feltételes mód következetes használata az előző bekezdésben, sajnos, nem stiláris tévelygés vagy nyelvtani hiba. Ezekről a kérdésekről – **a földtulajdonosok érdekeit szolgáló előírások érvényre jutásáról és az abból származó haszon élvezéséről - öt esztendővel a törvény kihirdetése után sem lehet jelenidejű kijelentő módban szólni.**

A számháborúnak ugyanis ezt a csatáját is elvesztették.

Ráadásul itt nem egyszerű, sima csatavesztésről van szó. Nem az történt, mint megannyi más esetben, hogy a jogszabály megszületése után elmaradt a jogkövető magatartás, azaz nem írták elő az illetékesek a fenntartható legnagyobb vadlétszámot a vadgazdálkodási tervekben, vagy a vadgazdálkodók figyelmen kívül hagyták a hatóságilag jóváhagyott tervek ide vonatkozó előírásait.

Itt a törvény végrehajtásának elősegítésére és ellenőrzésére hívatottak a jogalkotói szándék megvalósításához törvénnyel biztosított fegyvereket nem csupán letették vagy hatástalanították, hanem gátlástalanul dezertálva azok ellen fordították, akikért hivatali - és erkölcsi kötelességük szerint harcolniuk kellett volna. Konkrétan szólva:

a fenntartható vadlétszámot úgy határozták meg, hogy az ne a túltartott vadállomány csökkentésére kötelezzen, hanem a vadlétszám növelésére adjon lehetőséget vagy egyenesen ösztönzést!

A fenntartandó, legkisebb vadlétszám meghatározásánál sem jártak el különül: az élőhely és a vadfaj természetrajza által meghatározott *minimális életképes populáció* létszámát messze meghaladó szinten húzták meg az alsó határt. Természetesen a vad érdekeire hivatkozva. Pedig az ökoszisztéma bármely elemének túlszaporítása nemcsak az egész rendszernek, hanem az érintett fajnak is kárára válik. **Vesztes a földtulajdonos is, akit ezzel megfosztottak attól a lehetőségtől, hogy a természet túróképességének határai között érdekeinek megfelelően, sajátmaga határozza meg a birtokán meglévő erőforrások hasznosításának módját és arányait.**

Súlyos szavak.

Ha nem lenne mögöttük hiteles dokumentumok és makacs tények tengernyi tömegének aranyfedezete, aligha merné bárki is papírra vetni. Hiszen az e téren tapasztalható hiányos és hamis tájékoztatás következtében demagóg blöffnek vagy akár rágalomnak is vélhetné bárki. Ezt elkerülendő, tekintsük át – szerény példaként – a mező-, erdő- és vadgazdálkodást, valamint a természetvédelmet legnagyobb mértékben érintő két vadfaj: a szarvas és a vaddisznó létszámának alakulását.

A belátható történelmi időszakban a XIX. sz. végéig mindkettő élőhelye a mainál lényegesen kisebb területre korlátozódott, és a populáció sűrűsége is csak kis hányada volt a ma megszokottnak.

A szarvas létszáma például az egész Kárpát-medencében csak a századfordulón érte el a 15.000 db-ot. Jó 120 esztendővel ezelőtt a történelmi Magyarország teljes területén csupán annyi szarvast ejtettek el eleink, mint mi ma Baranya megyében! A „boldog békeidőben” az első világháborúig 30.000 fölé gyarapodott Nagy-Magyarország szarvas-állománya. **A két világháború között harmadára csonkított - és a szarvas eredeti élőhelyétől csaknem teljesen megfosztott - hazánk maradék területén eredetileg csupán szórványosan jelen lévő szarvas létszáma hozzávetőlegesen 6.000 db-ra duzzadt. A második világhégés alatt természetszerűleg közel felére csökkent állomány néhány évi kímélet után rohamos gyarapodásnak indult: a hivatalos létszámbecslés szerint az 1960-as évek közepére elérte a 20.000, a végére a 30.000db-ot.** Az ekkora populáció-robbanás következtében jelentkező vadkár miatt kormányzati szinten elrendelt több mint 30 %-os létszámcsökkentést előíró fejlesztési tervet átírta az uralkodó elit hatalma és gátlástalan vadászszennvedélye. **Csökkenés helyett további gyarapodás következett – a mai 75.000 db-ig.** Nem törte meg a trendet (és az elit hozzáállását) a vadászat terén még mindig késlekedő rendszerváltás, és az annyira várt, új vadászati törvény sem.

A vaddisznólétszám alakulása sem szívderítőbb. **Az 1960. évi 8.000-ról a századfordulóra közel 70.000 db-ra emelkedett!**

Száraz, évtizedeken át hivatalos statisztikákban rögzített, kézzelfogható anyagi tartalommal töltött számok. Hát hol itt a számháború? Hogy lehet ezeken vitatkozni? – kérdezhetnők. Pedig nagyon is lehet.

A sok vad tartásában érdekelteket nem nagyon zavarják a tények. Rendelkeznek az alábecslés jól bevált technikájával, és – ami még célravezetőbb – olyan kapcsolatokkal és befolyásoló eszközökkel, hogy az illetékesekkel (és sajnos, olykor a közvéleménnyel is) „elhitethetik” a vadállomány kipusztításának közvetlen veszélyét is.

A másik oldalon pedig megkérdőjelezhetetlen matematikai és biológiai törvényekre alapozottan állíthatják, hogy a tényleges vadlétszám lényegesen meghaladja a statisztikában rögzített szintet.

A számháború másik ütközete a fenntartható és a fenntartandó vadlétszám körül dúlt. Évekig húzódott, ma sincs nyugvóponton, pedig az észszerű, gyakorlatias megoldás egyszerű lenne, mint Kolumbusz tojása.

A fenntartható legmagasabb vadlétszám nem lehet nagyobb, mint amekkora abban az időszakban volt, amikor nem okozott számottevő gazdasági vagy természetvédelmi problémát. Ez az időpont egyértelműen az 1960-as évek közepén volt.

Akkor a szarvas a statisztikai létszáma 20.000 db. körül mozgott. Ha számításba vesszük a létszámbecslés vitathatatlan hiányosságait, valamint az élőhelyben bekövetkezett változásokat, **30.000-35.000-re tehetjük a gazdasági és természetvédelmi szempontból még talán elviselhető darabszámot. Ezzel szemben a jóváhagyott vadgazdálkodási tervekben 58.000 db fenntartható szarvas szerepel!**

A vaddisznó esetében még rosszabb a helyzet. A 60-as évek közepén becsült 10.000 db. körüli, és a hatályos vadgazdálkodási terv szerint 40.000-ben maximált helyett ma már beismerten is közel 70.000 db. teszi tönkre földjeink termését, létében veszélyezteteti természeti környezetünk számos elemét és fosztja meg természetszerű erdeinket öfenntartó képességüktől.

A közérdek, a józanész és a törvény szellemének ilyen drasztikus és cinikus mellőzéséhez egy korábban, más közegben, más céllal végzett - egyébként tiszteletreméltó - kutatás eredményét használták fedezetül. (E kutatás lényege az erdőben élő vad energiaigényének, valamint az erdőben

található, vadeledelnek *elvileg* alkalmas fásszárú növények energiatartalmának meghatározása volt. A többnyire vadcsomagéneke számító, közvetlen gazdasági jelentőséggel bíró fajok és a felújítás alatt álló területek kimaradtak a számításból. Pedig - gyakorlatias „humán” hasonlattal élve - a hivatalosan engedélyezett létszámú vadállomány csak akkor nem okozna elviselhetetlen anyagi és jóvátehetetlen ökológiai veszteségeket, ha a legfinomabb falatoktól roskadozó svédasztalról „mindenki” csak spenóttal töltené meg korgó gyomrát, és a száraz kenyérmorzst söpörgetné össze desszert gyanánt.)

A fenntartandó legkisebb vadlétszám meghatározása egyszerűbb feladatnak ígérkezett, hiszen a törvénynek nemcsak szelleme, de betűje szerint is csak a természetvédelmi szempontokat kellett volna figyelembe venni. Ennek alapján pedig – tapasztalati tényekből kiindulva - **a törzsállomány nem lehet nagyobb, mint az eddigi, bizonyított legalacsonyabb vadlétszám.**

Legújabbkori történelmünk során ugyanis egyetlen vadfajunk sem került biológiai értelemben veszélyeztetett helyzetbe. A tények tanúsága szerint a mindenkori populáció nemcsak a faj fennmaradásának, a genetikai örökség megőrzésének és fejlődésének volt kockázatmentes garanciája, hanem ezen felül nem is akármilyen vadászati lehetőséget, anyagi bevételt, és háborús időkben jelentős fehérjeforrást is biztosított. A vadra nézve valódi veszélyt nem a törzsállomány hiánya, hanem - éppen ellenkezőleg – a természetvédelem határain kívül eső egyéb igények kielégítése érdekében kiereszkolt túlnépesedés jelentett.

Mindezek ellenére hiába bizonyították a szarvasok és a vaddisznók évszázadokon át, hogy néhány ezredmagukkal igazán nagyon jól érzik magukat, **a szarvaslétszám alsó határát 25.000, a vaddisznóét pedig 18.000 db-ban szabta meg a vadgazdálkodási terv. Mindkettő többszöröse a történelmileg bizonyított életképes populációnak!**

A megragadott zsákmánynak a vadászok számára legtöbbit jelentő, a minél több vadászati és vadásztatási lehetőséget biztosító magas vadlétszámot a törvény erejével sem sikerült eddig csökkenteni. Amint a fent idézett számokból – és a mindennapos súlyos vadkár-problémákból - kitűnik, nagyvad van bőven.

A folytatásban arról lesz majd szó, hogy mit fizet mindezért a köz, és elsősorban az erdő tulajdonosa.

IX. Az erdő, a vad és az ember kapcsolata

A természetes erdő a Föld egyik legmagasabbrendű, legbonyolultabb, élő és élettelen alkotóelemekben leggazdagabb, önfenntartó-, önszabályozó- valamint meglehetősen nagy visszaszerző- és alkalmazkodó-képességgel rendelkező társulása, élő szervezete.

A természet törvényei szerint működő rendszer minden egyes eleme meghatározott, nélkülözhetetlen szerepet játszik a természetes folyamatokban, közvetlenül vagy áttételesen kölcsönös hatást gyakorolva a többi szereplőre, s ez által az egész rendszerre.

Nem kivételek ez alól a természetes erdőben élő vadászható állatok sem.

Valamennyien részt vesznek az erdei ökoszisztéma energia-forgalmában. Amellett, hogy megvan a helyük a táplálékláncban, számos olyan feladat is rájuk vár, amelyek megoldása nélkül az erdő nem tudná maradéktalanul betölteni azt a meghatározó szerepet, amely az élővilágban reá osztott. A nagytömegű táplálék pusztá felvételén túl a táplálékszerzés módjával és a létfenntartással látszólag nem összefüggő viselkedésükkel, szokásaikkal nagyban hozzájárulnak az erdő összetételének és szerkezetének kialakulásához.

A természetes erdő élő tagjainak tevékenységét irányító legfőbb törvény a fajfenntartás és az önfenntartás ösztöne. Ennek ellenére nincs kitéve annak a veszélynek, hogy az erősebb faj eluralkodása eltorlaszolja vagy eltávolítja a fejlődés természet által kijelölt útját. Mert a természetes erdőben nincsen erős és gyenge, nincs szép és csúnya, nincs életrevaló és gyámoltalan, csak Cél van, és Törvény van és Rend van.

A természetnek ugyanis megvan a szükséges és elégséges eszköztára ahhoz, hogy minden faj populációját az EGÉSZ számára optimális keretek között tartsa.

És ezen a téren sem képez kivételt a vad. Még az általunk legnagyobb becsben tartott gímszarvas sem. Legyen bármilyen csábos a násza, bármilyen gyors is a lába, s félelmetes fegyver a szép koronája, mégsem szaporodhat fel annyira, hogy a természetes erdő bármely elemét számottevően korlátozza feladata teljesítésében. Megakadályozza ebben táplálékbázisának beszűkülése és természetes ellenségeinek felszaporodása - hogy csak a legkézenfekvőbbeket említsük a sok regulátor közül. Cserében viszont nem kell félnie a kipusztulástól, létszámának csökkenése esetén ugyanis a szabályozók fordított előjellel működnek.

Ugyanez a sorsa természetesen a többi vadnak, köztük a ragadozóknak is.

Az ember - színrelépésének kezdetétől hosszú időn keresztül - maga is egyenrangú tagja volt az erdei ökoszisztémának. Figyelme, tevékenysége - a gyűjtögethető élelem mellett - a főtáplálékát, majd ruházatának és használati eszközeinek alapanyagát jelentő vad felé irányult.

Később a csak neki megadatott képességei és tulajdonságai (elsősorban tudata, értelme valamint elemi szükségleteit meghaladó birtoklási vágyai) más pályára vezérelték.

Népességének gyarapodása, az állattenyésztés és földművelés területigénye, majd a fa - mint energiahordozó és ipari alapanyag - iránti féktelen kereslete az erdő ellen fordította: kiirtására, jobbik esetben ősi rendjének felborulásához vezető beavatkozásra ösztönözte az embert.

E történelmi léptékkal mérve szemvillanásnyi, csupán néhány röpke évezreden át napjainkig tartó időszak alatt a civilizáció oltárán az erdő hozta a legnagyobb áldozatot.

A Föld természetes erdőtakarójának több, mint 80 %-a eltűnt, vagy átalakult a szó szűkebb értelmében erdőnek már nem nevezhető fás szárú kultúrává. Ennek következményeként sok ezer erdőlakó növény- és állatfajjal lett örök időre szegényebb a Mindenség.

A még megmaradt erdők élőlényei sem érezhetik magukat biztonságban. Egyrészt azért, mert az erdők kiirtása - és nyomában a fajok kipusztulása - az utóbbi évtizedek erőteljes társadalmi ellenállása, szigorú nemzeti törvények alkotása és nemzetközi egyezmények születése ellenére ma is folytatódik. Másrészt, mert a gazdálkodás alá vont erdők minden eleme - köztük talán a legjobban a vad - teljesen ki van szolgáltatva az ember jól vagy rosszul felfogott érdeke, ízlése, esetleg kénye-kedve által vezérelt akaratának.

Az erdőt és a benne élő vadat illetően a változások hazánkban is követték az általános irányt. Az őseinket idecsábító regebeli csodaszarvas Eldorádójára ma már alig emlékeztet valami.

A terület 80 %-át hajdan borító, ligetekkel, dús fűvű rétekkel, nádasokkal, mocsarakkal, kristályvizű folyókkal tarkított erdőknek több, mint háromnegyede eltűnt.

A maradék erdők összetétele, szerkezete - a vad szemével nézve - leromlott, elszegényedett. Hírmondója sincs már a vad asztalát mindig dúsan terítő makktermő matuzsálemeknek. Az elegyetlen, egykorú zárt erdőkben hiába keresi a vad az elegyfák és cserjék zamatos gyümölcsseit. Gyomfaként kiűzettek az erdőből a puha rüggyel, ággal, kéreggel tápláló lágyfák is.

A végtelen szabadságra teremt vad táplálékkereső útján, vagy menekülés közben lépten-nyomon kerítésbe ütközik.

Az ember kapzsisága és rövidlátása következtében eltűntek a nagyragadozók (a medve, farkas és hiúz), a vadfaj fennmaradását és fejlődését szolgáló természetes szelekció legfőbb végrehajtói.

A természetes táplálék helyett a legtöbbször többet ártó, mint használó takarmányra fanyalodik vagy csábul a vad az erdőben is.

Az őshonos vadnak egyre több helyen kell megosztania élőhelyét betelepített idegen fajbeliekkel.

Teljesen megváltozott - vad számára ugyancsak kedvezőtlen irányba - az erdőt körülvevő területek jellege is. Az intenzív mezőgazdasági kultúrák, különösen a nagyüzemi táblák - kétes értékű, bő táplálékot és búvóhelyet adva - időszakosan kiterjesztik ugyan a nagyvad életterét, de a betakarítás után az erdőben összezsúfolódó, felduzzadt populáció hosszabb távon a saját létét is veszélyeztető élőhely-leromlást okoz.

Nem kedvezett a vadnak az emberhez fűződő kapcsolatának gyökeres változása sem.

Alig vannak már, akik a vad kifinomult érzékszerveivel és ösztönével egyenértékű eszközzel, furfanggal táplálékszerzés céljából veszik üldözőbe a vadat. A mai nimródok egy részét még génjeiben őrzött ősi szenvedélye hajtja a vad után, de modern fegyverrel a kezükben már ők is egyre kisebb esélyt adnak a vadnak a menekülésre.

Mások csak presztízsből, divatból, anyagi lehetőségeik vagy hatalmuk fitogtatása céljából emelnek fegyvert a vadra.

Vannak, akiket elsősorban - vagy kizárólagosan - a vadászatban rejlő, szinte példátlan kapcsolati tőke kamatainak bezsebelési szándéka vezérli a vadászok közé.

Sokan pedig csak pusztá pénzforrásnak tekintik a vadat.

A vadászat terén tapasztalható - elsősorban a vadászterületen folyó alaptevékenység és a vadgazdálkodás elkülönültségéből fakadó - visszásságok által felkorbácsolt társadalmi méretű indulatokból is sok száll a teljesen vétlen vad fejére.

Nem könnyen mérhető, de aligha vitatható tény, hogy a természet, illetve a vadgazdálkodók és a vadászok célja és értékrendje nem fedik egymást. Nem lehet kétséges, hogy az eltérés nem a vad, hanem az ember javát szolgálja inkább.

X. A vadkár – egy kicsit közelebről

Az előző fejezetben arról esett szó, hogy néhány röpke emberöltő alatt mennyire megváltozott az erdő, a vad és az ember kapcsolata.

Az ember-okozta változásoknak – felszínesen nézve – legnagyobb vesztese az erdő. Területe végzetesen megcsappant, állapota ökológiai értelemben leromlott – jelentős területen természetes működőképességének határa alá került.

A vad egyes területeken – így hazánkban is – nagymértékben túlszorodott, de mint láttuk, nem sok haszna van belőle.

Az ember látszik a nagy játszma igazi győztesének, pedig valójában ő az egyetlen vesztes. Persze, csak általánosságban, globálisan és egy kicsit hosszabb távon. Helyileg, egészen rövidtávon és az egyes emberek, embercsoportok viszonylatában egészen más a helyzet. Egyesek haszonélvezői, mások kárvallottai a változásoknak.

A földtulajdonosok ezen a téren a sor végén álltak a javak elosztásánál.

A vadászlobby hatékony propagandájának köszönhetően azt sokan tudják közülük, hogy a vad mekkora nemzeti kincs, és azt is, hogy a vadászati jog gyakorlásából származó bevétel jóval meghaladja az évi tízmilliárdot. Arról viszont, hogy e vagyoni értékű jog immár öt esztendeje az ő törvényes tulajdonuk, elsősorban a vadászati törvény „jövöltából” nagy többségüknek ma sincs tudomása!

A vidéki kisember türelmét, jámborságát és kiszolgáltatottságát ismerve érthető, hogy nem csak a tájékozatlan többség, de még a tulajdonosi mivoltuk tudatában levő földtulajdonosok is – ma még! - többnyire békésen elviselik, hogy a vadgazdálkodásból semmi hasznuk ne származzon.

Megszokták. Volt rá idejük bőven.

Az viszont, hogy ezen felül - további jövedelem-kiesés és többletköltség formájában – még etetniük is kell a vadgazdálkodás másoknak tejelő szent tehenét, már több mint anyagi teher: megalázó erkölcsi és politikai skandalum. Pedig az anyagi része is éppen elég. Sokkal nagyobb tétel annál, mint amennyire általában maguk az érintettek is gondolnak.

Az előbbieken a jéghegy kilátszó csúcsához hasonlítottuk a megtérített, évenként egymilliárdnyi „vadkárt”. *(Az idézőjelnek itt alapos oka van. Normális esetben ugyanis – amikor a földterületen folyó tevékenység minden eleme a tulajdonos kezében van – a vaddal, vadászattal összefüggésbe hozható anyagi teher nem kárként, hanem közönséges termelési költségként jelentkezik. Olyan kiadásként, melyet a gazda visszkap a vadászat bevételeiből. Ha erre nincs módja, a lehető legkisebb, könnyen elviselhető összegre csökkentheti azt úgy, hogy a vadlétszámot apasztja – ha szükséges, egészen a törvény által természetvédelmi szempontból meghatározott alsó határig. Esetleg - ha megengedheti magának - passzióból, saját akaratából, saját zsebe terhére elviseli azt.)*

Mint minden hasonlat, ez a jéghegyes is alaposan sántít. A fizikai párhuzamnál maradva: a vadkárnak a fajsúlya sokkal nagyobb, mint a jégnek. Nem csupán tízszerese a rejtve maradt része a felszínen láthatónak!

Akit meghökkent ez a képtelenségnek tűnő állítás, próbáljon utána számolni. Egy rövidke cikk terjedelmi korlátai közé ugyanis, sajnos, csupán a nem látható rész egy-két jelentősebb tételének megemlítése és némi szerény módszertani útmutatás fér el.

A mezőgazdasági művelés alatt álló területeken – szántóföldön, szőlőben, gyümölcsösben és kiskertekben – is milliárdokra rúg a földhasználók vadkár miatti közvetlen és közvetett vesztesége.

A vetőmag, a termés és a haszonnövény vegetatív részeinek a termést csökkentő mértékű elfogyasztása, tönkretétele a legnagyobb tétel. Ennek mértéke megnyugtató pontossággal megbecsülhető a vadlétszámra, az egyes vadfajok táplálékigényére valamint begy-, gyomor- és bendőtartalmának összetételére vonatkozó (a célnak megfelelően rendelkezésre álló) adatok felhasználásával.

Elképesztő mennyiség a kalkuláció eredménye. Külön tanulmányt érdemelne annak a feltárása, hogy miért csak morzsányit kérnek (és porszemnyit kapnak) a károsultak ebből a hatalmas halomból.

Szó sem esik arról a veszteségről, amelyet azért szenved el a földtulajdonos, mert az elháríthatatlan vadkár-veszély miatt le kell mondania földjének a legnagyobb jövedelmet biztosító hasznosítási módjáról. A legjövödelmezőbb kultúrák kirekesztése mellett ide sorolható az erdőtelepítés elviselhetetlen kockázata, sőt a vadgazdálkodásnak és a hozzá kapcsolható szolgáltatásoknak - mint alternatív földhasználatnak - a törvényi tilalma is.

A vadkárelhárítás költségeinek zömét is a földtulajdonos viseli – annak ellenére, hogy **a kárelhárítási kötelezettség a Vtv 78. §-a értelmében a vadászatra jogosultat terheli.** A földhasználójának csak közreműködési kötelezettsége van (79. § /1/ a/), ráadásul úgy, hogy „...a rendes gazdálkodás körét meghaladó közreműködésért ellenszolgáltatás illeti meg.” (79. § /2/).

Az erdővel rendelkező földtulajdonosoknak még nagyobb rejtett terhet kell viselniük a vad károsítása miatt.

A vadkár hatósági felmérésének kötelezettsége csupán az erdők tört részére – a folyamatban levő erdősítésekre – korlátozódik. A Vtv „lezser” előírásai, és a még azt is fellazító gyakorlat szerint az itt rögzített kárnak is csak egy szeletét kaphatná meg a károsult, ha egy súlycsoportban lenne a vadászatra jogosulttal, és lenne ideje, ereje és pénze a kártérítés tengelytörő útjának végigjárására.

A befejezett erdősítésben, vagyis az 5-10 évesnél idősebb erdőkben bekövetkező, figyelmen kívül hagyott vadkár a teljes vágásforduló alatt hektáronként milliókra halmozódhat a véghasználati faállomány fafajösszetételének, szerkezetének, egészségi állapotának és a faanyag minőségi jellemzőinek vadkár miatti leromlása következtében.

A természetes felújulás megakadályozásából származó veszteségek sem szerepelnek soha a vad számláján, pedig az sem kis summa. Egyik tétele – a befejezett erdősítés egységára – olyan, hektáronként több mint 300.000 Ft, amelyet az erdő kezelője már a végvágást követő második évben zsebre tehetne. A vadkár miatt felújulatlan véghasználati állományok termelési tilalma miatt bekövetkező kamatkiesés és faanyagérték-csökkenés még ezt a nem kis összeget is gyakran meghaladja.

A termelési többletköltségek – mindenekelőtt a vadkárelhárítás költségei – még számottevőbbek az erdőben, mint a mezőgazdaságban, hiszen egyre több helyen csak a hektáronként súlyos százmilliókba kerülő vadkárelhárító kerítésen belül lehet elkezdni a véghasználatot és az erdősítést.

A felsorolt tételek összességét is meghaladja az a pénzben kifejezhetetlen ökológiai kár, amelyet a természetközeli erdőgazdálkodás lehetőségének kizárásával idéz elő a felelőtlen vadgazdálkodás.

Dehát ez már nem csak a földtulajdonosok érdekeit sérti, és nem csupán a vadgazdálkodók vétké és felelőssége...

Az AGRÁRÁGAZAT olvasói közel egy esztendőn át minden hónapban bepillantottak a történelmi változások színpadán zajló nagy nemzeti dráma egy kis fejezetének néhány jelenetébe. Nem valami felemelő látványban volt részük. Bizonyára még azoknak sem, akiket közvetlenül nem érint ez a szomorújáték. Nekik, feltehetően, a történések általánosítható tanulságai adhattak némi okot az aggodalomra.

A cikksorozatnak nem az volt a célja, hogy rögzítse, és végképp nem az, hogy eddig nem ismert bosszantó részletek felvillantással mélyítse a bosszúság és a reménytelenség ráncait a homlokokon.

Ellenkezőleg.

A kellemetlen tapasztalatok, a sok-sok kudarc ellenére is van kiút, de azon csak felkészülten, bátran és hittel lehet – és érdemes! - elindulni.

Az eddig megjelent tíz cikkben felsorolt tény- és adathalmaz remélhetőleg elegendő arra, hogy az érdekeltek tisztábban lássák a helyzetüket és az erőviszonyokat. A következő szám(ok)ban talán már a megoldás módozatairól és eszközeiről sem lesz korai és hiábavaló szólni.

XI. A megoldás kulcsa

A vadászati törvény hatálybalépése óta eltelt néhány esztendő szertefoszlatta azokat a naiv reményeket, hogy eme elvtelen engedmények árán született, kétarcú jogszabály a jó megoldás felé is terelheti az eseményeket.

A jogalkalmazás során bebizonyosodott, hogy a vadászathoz kötődő anakronisztikus kiváltságok megtartásáért, sőt megerősítéséért fáradozók mesteri munkát végeztek:

- a beépített kiskapuk szélesre tárultak,
- a földtulajdonosok távoltartását szolgáló akadályok reményeiken felül működnek,
- a tíz évre szóló (többnyire saját magukkal megkötött!) haszonbérleti szerződések bombabiztos betonnak bizonyultak,
- a nagyvadállomány számbeli gyarapodása újabb, rég nem látott lendületre kapott (a vaddisznólétszám például több mint kétszerese a törvény által meghatározott "plafonnak"!),
- a törvény egyértelmű előírásai is sok esetben áthághatók - a törvénysértés esetére vonatkozó törvényi előírás, illetve korrekt végrehajtási rendelet hiánya miatt.

Nyilvánvalóvá vált tehát, hogy **a vadgazdálkodással kapcsolatos, a földtulajdonosok érdekeit sértő** (s ugyanakkor súlyos természetvédelmi veszteségeket, gazdasági -, társadalmi - és hovatovább politikai gondokat is okozó) **problémák megoldásának kulcsa a Vtv mielőbbi átfogó, teljes körű felülvizsgálata és módosítása.**

Ezt a tényt a jelenlegi vadgazdálkodási rendszer kedvezményezettjeinek körén kívül más aligha vitatja.

Miért hát mégis a halogatás?

Csupán két, megalapozottnak tűnő érv kötheti a jogalkotók kezét: a jogbiztonság féltése, és a törvényhozó testület zsúfolt programjából fakadó örökös időzavara.

Megfontolandó érvek. Amúgy, általánosságban. Esetünkben azonban egyszerűbb a helyzet.

Ami a jogbiztonságot illeti: valóban nem szerencsés az új törvények gyakori módosíthatósága. De ki vonhatja kétségbe, hogy a rendszerváltás kapcsán kényszerűségből „sorozatban gyártott” törvények, bizony, nem maradéktalanul remekbeszabottak? Akad is bőven példa az indokolt, gyors módosításra (olykor még az indokolatlanra is...), ha menet közben fény derült a tévedésre, a hibázásra, vagy ha a körülmények nem a várakozásnak megfelelően alakultak.

A vadászati törvény fogyatékoságainak felszínre kerülésére nem kellett várni: módosító javaslat formájában már a döntés előtt ott volt valamennyi - kellő indokolással - a jogalkotók kezében.

A tulajdon fölötti rendelkezés jogának érvényesítése és a közérdek primátusának biztosítása érdekében végrehajtott törvénymódosítás egyébként sem csökkenti, hanem erősíti az állampolgárok jogbiztonság-érzetét.

Még soványabb érv az időhiányra való hivatkozás.

Egy törvényjavaslat előkészítése valóban nagyon idő- és munkaigényes feladat ugyan, de **a vadászati törvény módosításáról szóló törvényjavaslat** már rég túl van a jogalkotásnak ezen a szakaszán. Előkészítése ugyanis megszakítás nélküli, egyenes folytatása volt a hatályos törvény megszavazásával kisiklott törvényalkotási tevékenységnek. Leállásra nem volt szükség, hiszen a módosítás elkerülhetetlensége már a végszavazás pillanatában sem volt kétséges.

Az eredeti törvényjavaslat jobbítását szolgáló módosító indítványok tucatjait jeles kormánypárti képviselők nyújtották be a T. Ház elnökének. Nem rajtuk múltott, hogy frakciótársaik legjobbjai, és az ellenzéki pártok egységes támogatása ellenére sem sikerült valamennyit érvényre juttatni a vadászati érdekekhez erős szálakkal kötődő előterjesztő tárca ellenében.

Az akkori ellenzéki pártok – a mai koalíció tagjai – egységesen nemmel szavaztak a törvény végszavazásánál, és álláspontjuk indokolása keretében az Országgyűlés plenáris ülésén deklarálták, hogy pl. „...*ehhez a törvényhez rövid időn belül hozzá kell nyúlni, és*

egy európai és időtálló törvényt kell alkotni. Ez a törvény konzervál, ez a törvény nem ad garanciát a földterület-tulajdonosok számára,...”

Az előrelátható kedvezőtlen tendenciák és súlyos közérdeksérelemmel járó esetek tovább erősítették a törvény módosítására irányuló társadalmi, politikai és immár kormányzati törekvéseket. A kedvezőtlen tapasztalatok készítették a Parlament Mezőgazdasági Bizottságának tagjait is arra, hogy az Alkotmánybíróság 6/1997. (XII. 29.) AB. határozata alapján végrehajtott törvényt módosítás alkalmával ismét felvessék a Vtv mielőbbi átfogó módosításának szükségességét. A bizottság képviselője 1998. XI. 09-én a Parlament plenáris ülésén így summázta a tekintélyes testület véleményét: „...*a vadászati törvény jelen formájában több ponton kiegészítésre szorul..., számtalan probléma vár megoldásra, ami jogi szabályozást igényel.*”

Ilyen előzmények után került sürgősséggel a parlament elé, 1999. Szeptemberében - *képviselői önálló indítvány* formájában - a „**TÖRVÉNYJAVASLAT a vad védelméről, a vadgazdálkodásról valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény módosítására.**”

A javaslat jottányival sem akart többet, mint eltorlaszolni a törvénybe épített kiskapukat, kibúvókat és huncutul kijelölt kényszerpályákat. Olyan helyzetet akart teremteni, amelyben

- a termőföld – s ezen keresztül a vadászati jog – tulajdonosa nem kisémmizett és kiszolgáltatott páriának, hanem valódi tulajdonosnak érezheti magát;
- a tisztességes vadász – saját anyagi korlátai között! – emelt fővel élhet nemes szenvedélyének, a vadászatnak, vagy a vadászati jog tulajdonosaival (akiknek 80-90 %-a sohasem fog a vadra puskát emelni) kölcsönös előnyökön nyugvó megállapodás alapján töltheti idejét a vad védelmével, gondozásával, és
- a vad élheti a maga, szabad, vad életét, nem kiteve a vadászati célú túltenyésztés és domesztikálás – a faj fennmaradását fenyegető – veszélyeinek.

A törvényjavaslat részletesebb ismertetésére e helyen nincs szükség, mivel lényegében az e cikksorozat olvasói által már jól ismert törvényi fogyatékok megszüntetését szolgáló rendelkezéseket tartalmazza. A benne foglalt módosítások egymásra épülnek, egész jogrendszerünkbe harmonikusan illeszkednek. Így csak együttesen szolgálnák a fenti célok megközelítését.

Az indítvány nem szakmai, jogi vagy akár politikai érvek hatására torpant meg az első akadály – a kijelölt parlamenti bizottság – előtt, ahol egyébként a törvény sürgős módosításának szükségességét senki sem vonta kétségbe.

Az adott pillanatban uralkodó érdek- és erőviszonyok higgadt mérlegelése után tovább folyt a munka. A törvényjavaslat az érintett érdekvédelmi szervezetek bevonásával, a napról-napra gyarapodó tapasztalatok felhasználásával, megfelelő politikai, törvényhozói és kormányzati közreműködéssel érlelődött, csiszolódott – és türelmesen várja a kockázatmentes beterjesztésre alkalmas pillanatot.

Hogy az a pillanat mikor jön el, - egy-két hónap, vagy csak néhány év múltán - nehéz lenne megmondani. Nagyon nehéz, hiszen a meghatározó tényezők között olyan sötét lovak is vannak, mint a demokrácia érettségi szintje, a közélet tisztasága és a döntéshozók felelőssége a köz- és a magánérdek „összetévesztése” esetén.

Szerencsére most kedvezőnek tűnik a csillagok állása a Vtv módosításához, mivelhogy

- a vidékfejlesztés kérdése, s benne az agrárium sorsának *teljes körű*, tényleges rendezése – úgy tűnik – már nem tűr további halasztást;
- a politikai konszenzussal sorra kerülő birtokkoncentráció révén - jelentős támogatással - beindul végre az életképes, önálló egzisztenciát jelentő, 100 hektárt

meghaladó családi vállalkozások és társult gazdaságok kialakulása. (Nem kétséges, hogy ezek tulajdonosai, illetve kezelői, használói egy percre sem fogják túrni, hogy bárki akadályozza őket birtokuk lehetséges legnagyobb, teljes hozamának élvezetében. Az is biztos, hogy külön-külön is több erejük és nagyobb esélyük lesz érdekeik érvényesítéséhez, mint a milliányi, két hektárnál kisebb területtel rendelkező mai földtulajdonosnak.);

- a képviselő-választások minden eddiginél élesebbnek ígérkező kampányának finise előtt bizonyára minden parlamenti szereplésre számító párt fel tudja mérni, hogy honnan, mennyi szavazatot várhat. (A vadászati joguktól megfosztott, kisémmizett, megalázott választópolgárok kezében több millió voks vár az arra érdemesültekre. Ráadásul zömük vidéken él, ott, ahol a legnagyobb a szükség, legnagyobb az éhe a tettekkel hitelesített szónak, és ahol a közelmúlt politikai viharai miatt legnagyobb a tanácstalanság is.);
- a helyzetüket – és lehetőségeiket – felismerő földtulajdonosok jelzései olykor eljutnak végre a megfelelő szintre és, már nem mindenkinek a bepanaszolt személy írja a címzett nevében a semmitmondó, cinikus választ sérelmeire orvoslást kérő, panaszos beadványára.

Sokáig sorolhatnánk a kedvező jeleket, de mégis súlyos hiba lenne abban reménykedni, hogy az érintettek közreműködése nélkül bárki is kikaparhatja nekik a tűzből a gesztenyét. Annál is inkább, mivel az ellenérdekelt félnek bőven van fegyvere a Vtv. módosításának megakadályozására, és forgatja is azokat vitézül.

De mit tehet igaza, joga, vagyona védelmében a hasonló lehetőségekkel nem rendelkező, és az ilyen hadakozástól idegenkedő ember?

Az alábbi kettőt mindenképpen.

1. Ne rejtse véka alá, hanem hozza minden szinten a választott és választandó (és általa eltartott) közéleti szereplők tudomására, hogy érdekelt a Vtv. módosításában. Kérdezzon nyilvánosan rá a személyes, és az általa képviselt testület e kérdésben elfoglalt álláspontjára.
2. Ne hunyjon szemet az olyan sérelmei felett, amelyek ellen a hatályos törvény is egyértelmű előírásokat tartalmaz, és használja ki a jog által körülhatárolt mozgásterének legalább a könnyen bejárható részét.

Az első lehetőség kihasználásához nem lehet, de nem is szükséges testre-szabott tanácsot adni. Az előttünk álló időszakban az élet mindenki elé ontani fogja az alkalmat.

A második terep sokkal fedettebb. Talán annak a feltárásához használható eszközökről sem lesz felesleges szót ejteni a következő fejezetben.

XII. Fordul a zárban a kulcs?

Egy hónappal ezelőtt, az előbbi fejezetben arról volt szó, hogy a vadászati törvény módosítása – lévén a megoldás kulcsa - elkerülhetetlen ugyan, de annak időpontja fölöttébb bizonytalan. Elannyira, hogy akkor hasznosabbnak tűnt az adott közegben, a

hatályos jogszabályok keretei között is megtehető, apróbb lépésekre irányítani a figyelmet a törvénymódosítás lényegesebb elmeinek taglalása helyett.

Azóta azonban sok minden történt.

Egyre több földtulajdonos keresi, követeli a legkülönbözőbb módon igazát, jussát. Van közöttük olyan is, aki – kimerítvén a hazai intézményes és informális lehetőségeket – a begyűjtött semmitmondó, kitérő, olykor megalázóan cinikus válaszokkal a tarsolyában, elkeseredettségében nemzetközi fórumok felé fordul.

Tucatnyi érdekvédelmi szervezet és számos szakmai és természetvédelmi társadalmi szervezet mozdult rá végre, külön-külön és összefogva is, a „vad”-kérdés generális megoldására.

A kormányzati szervek és a választásokra készülők politikai erők érdeklődése – és fogadókészsége is felerősödött.

A jelenlegi rendszerhez ragaszkodók sem vitatják már a törvénymódosítás szükségességét, de hangsúlyozzák, hogy azt nem tartják időszerűnek. (Ez utóbbi különösen figyelemre méltó: ha eddigi taktikájukat követik, gőzerővel megindulhatott a törvény számukra kedvező módosításának előkészítése.)

Ki tudja hát, mikor kell a gátra állni?

Célszerűnek látszik tehát – eltérve a bejelentett menetrendtől - a „hibernált” módosító törvényjavaslat aktualizált változatának jelentősebb elemeit áttekinteni, emlékezetbe vésni, és alkalomadtán tenni is valamit mielőbbi életbelépésükért.

Vessünk hát egy-egy pillantást a remélhetőleg nem a távoli jövő vadászati törvényének néhány előírására. (Ezúttal - helyszűke miatt és az ismétlések elkerülése érdekében - az indokolás, a fásasztó törvényi hivatkozások és a merev „norma-szövegek” mellőzésével.)

- *A vadászterület minimális területe 300 hektár.*
- *A vad nem az állam tulajdona, hanem „uratlan jószág”.*
- *A földtulajdonosi vadászati közösség képviselőjének csak helyben lakó, földtulajdonnal rendelkező személy választható. Nem lehet a közösség képviselője a vadászati jogot hasznobérlő magánszemély vagy annak hozzátartozója, illetve a hasznobérlő jogi személy (pl. vadásztársaság) tulajdonosa, tagja vagy alkalmazottja.*
 - *Társult vadászati jog esetén a tulajdonjog tényleges gyakorlásának lényegét érintő kérdésekben (vadászterület kialakítása, a vadászati jog gyakorlási, hasznosítási módja és a képviselő személye) a döntési jog kizárólag a földtulajdonosokat illeti meg. A szavazáson – személyesen vagy írásbeli meghatalmazottja útján minden tulajdonos részt vehet.*
 - *A vadászati jog hasznobérbeadása esetén az előbbi alapkérdésekben hozott határozat a tulajdonost nem a szerződés lejártáig, hanem a hasznobérlési jogviszony megszűntéig köti.*
 - *A vadászati jog hasznobérlője vadászjeggyel rendelkező magánszemély is lehet.*
 - *A hasznobérlési szerződés megszűntekor a vadászati berendezések és létesítmények értékének megtérítésére a felek megállapodása az irányadó.*
 - *A vadászterület ismételt hasznobérbeadása esetén az előző bérlőt csak akkor illeti meg az előhasznobérlési jog, ha a jogviszony nem felmondás útján szűnt meg.*
 - *A hasznobérlő szerződésnek tartalmaznia kell a hasznobérlő nyilatkozatát a vadászterületen végzett tevékenységéből, vagy a mulasztásából származó, vagyonának értékét meghaladó terhek viselésének garanciáiról.*
 - *A hasznobérlési díj mértékét a szerződő felek szabadon, hatósági beavatkozás nélkül állapítják meg.*

- *A vadászati jog haszonbérletére határozatlan idejű szerződést kell kötni, hogy a feleknek tényleges lehetőségük legyen arra, hogy a másik fél jogsértő magatartásából származó terheket ne kelljen hosszú évekig elszenvedni – tetézve azt a bírósági procedúra kockázatával és költségeivel..*
- *A földtulajdonosok vadászterületet – egy-két meghatározott kivételtől eltekintve – a település közigazgatási határán belül alakíthatnak ki.*
- *A vadászterület különleges rendeltetését az illetékes miniszter nem a haszonbérló, hanem a földtulajdonosok kérelmére állapítja meg.*
- *A vadgazdálkodási tervek csupán a természetvédelmi érdekből fenntartandó legkisebb vadlétszámot írják elő. A földtulajdonosok kizárólagos jogköre annak eldöntése, hogy e minimális – a jelenleginek tört részét lépező – szint fölött mennyi vadat tartsanak gazdasági érdekből, passzióból vagy egyéb megfontolás alapján.*
- *A vadászati jogot gyakorló szervezetek taglétszámukat maguk határozzák meg.*
- *Az átmeneti időszakban a módosított törvény előírásainak megfelelően megalakuló és társult vadászterületet kialakító tulajdonosi közösségek, illetve önálló vadászterületet létesítő földtulajdonosok jogszerűen kiléphetnek a jelenlegi vadászati közösségekből.*
- *A kilépések következtében lecsökkent területű vadászterület tulajdonosai természetesen a jelenleg hatályos törvény alapján – a szerződések, illetve a vadgazdálkodási tervek l lejártáig – változatlan formában gyakorolhatják vagy hasznosíthatják vadászati jogaikat.*

Aki nem ismeri kellőképpen a jelenlegi vadászati törvényünk előírásait, alkalmazásának módját és következményeit, ráadásul rendelkezik némi általános, elemi jogismerettel és józan jogérzéssel, csodálkozhat, vagy akár méltatlankodhat is a fenti előírások egyikén-másikán.

Merthogy miért kell egy szakmai törvényben előírni olyan magától értetődő dolgokat, amelyeket évezredes jogelvek, a mindennapi életben elfogadott, megszokott normák, mélyen gyökerező szokások és alkotmányerejű jogszabályok alapján életünk minden más területén amúgyis működnek?

Miért kell például *törvényben megengedni*, hogy egy szabad emberek szabad akaratából törvényesen működő egyesület tagjainak létszámát maga határozza meg?

Miért kell *törvényben biztosítani* bármelyik földtulajdonosnak, hogy közvetlenül szavazhasson arról, hogy ki és milyen módon rendelkezék arról az *Ő* vagyoni értékű joga fölött? (Vajon hányan szavaznának, mondjuk, az országgyűlési képviselőkre, ha a hosszantartó, hangos és költséges toborzás, kampányolás elmaradna, és az eseményről értesülő kevesek közül is csak azokat engednék be a szavazóhelységbe, akiket 20-30, a választásról mit sem tudó választópolgár – **spontán** szerveződés során! – előzetesen képviselőjükké választott, és valamennyiüktől megbízást kapott írásban arra, hogy helyettük is legyen szíves leszavazni?)

Miért kell *törvényben felruházni* a föld tulajdonosát azzal a döntési joggal, hogy a földjén, általa nagy költséggel termelt kukoricát csalamádéként, mint májusi morzsolttal, vagy vadászati lehetőségként, esetleg vaddisznóhús formájában vigye-e piacra? És hogy munkája gyümölcsével akkor is ő rendelkezzen, ha saját elhatározása alapján, a többségi akaratot tudomásul véve a kötelező szint fölötti vadtartás mellett dönt?

Hosszú a sora a hasonló kérdéseknek.

A válasz – ha egyáltalán szükség van rá – nagyon egyszerű.

Azért mert a hatályos törvény közvetlenül vagy kerülő módon, életszerűtlen előírásokkal megfosztotta a termőföld és az erdő tulajdonosait ezektől a modern demokráciában természetes, elvitathatatlan, elemi jogoktól!

Hasonlóan egyszerű a válasz arra a gyakran, elutasítólag feltett, korántsem költői kérdésre is, hogy

miért kell a friss vadászati törvény módosítását szorgalmazni?

Azért, mert egy jogállamban a törvényi úton méltatlanul, meggondolatlanul, vagy akár rejtett, sanda szándékkal elvett jogokat is csak törvényi úton lehet visszaszerezni, illetve visszaadni.

Ezt a tényt kell szem előtt tartani azoknak, akik birtokba akarják venni tulajdonukat és azoknak is, akikben megvan a szándék a visszaadásra.

Szem előtt kell tartani, és számolni ezzel a ténnyel. Legalább annyira, mint azok, akik oly hevesen tiltakoznak a törvény módosítása ellen, miközben esetleg könnyedén tesznek gáláns ajánlatokat kompromisszumokra és békés együttműködésre.

Könnyedén, hiszen tudják, hogy amíg a *lényeg* – a törvény jóvoltából – változatlan marad, viszonylag fájdalommentesen és kockázat nélkül tehetik.

XIII. Portrék a sánc túloldaláról

A földtulajdonosoktól elorzott vadászati jog visszaszerzésének alapfeltételeként a hatályos jogszabályok - elsősorban a vadászati törvény - módosítását jelöltük meg az előző két fejezetben. A legnagyobb akadályok elhárítását szolgáló javaslatok leírása mellett arról is szó esett bennük, hogy meghatározó körökben nem vitatják már a törvénymódosítás

szükségességét, csupán a pillanatnyi sürgősségét tarják kétségesnek azok, akik abban még reménykednek, hogy „*ki időt nyer - életet nyer*”.

A politikai széljárás kiszámíthatatlansága miatt - mint a hasonló esetekben mindig - mégis nagy a bizonytalanság. Korántsem biztos, hogy nagyon gyorsan, és ráadásul a földtulajdonosok számára egyértelműen kedvező törvény születik.

Történjék így vagy úgy, a leggyorsabb és **a legtökéletesebb új törvény is csak alapfeltétele lesz a mai áldatlan állapot megszüntetésének. Tényleges változást csak az hozhat, ha az érintettek felismerik saját érdekeiket, és következetesen ragaszkodnak azok érvényre juttatásához.** Ha nem azt teszik a legjobb törvény is csupán írott malaszt marad. És marad minden a régiiben, hiszen a legdurvább törvényszegés is általában büntetlen marad, ha áldozata némán tűri a rajta esett sérelmeket.

Mindez nemcsak a várható új törvény esetére vonatkozik. A hatályos jogszabályok értelmezése és alkalmazása során elkövetett jogsértéseknek is igen nagy hányada marad rejtve. (A törvénymódosítás ellenzőinek ma is az az egyetlen nyomós érvük, hogy viszonylag kicsi a rendezetlen, vitás ügyek száma.)

De mielőtt bárkire is követ dobnánk tájékozatlansága, túlzott türelme vagy bátortalansága miatt, gondolni kell arra, hogy senki sem lát sok biztató jelet maga előtt: **Az igazukért szembeszegülő, elszánt, magányos Dávidok parittyakövei sorra visszapattannak a Góliátok kapcsolatából kovácsolt vértzetéről.**

Szerencsére a lepattant kövek mind nyomot hagynak a kemény páncélzaton. Mennyiség kérdése csupán, hogy mikor szakad át a hatásukra az egyre vékonyodó acéllemez.

Elemi érdeke - és egyben sorstársaival és utódaival szembeni erkölcsi kötelessége is - tehát **mindenkinek, hogy a törvénymódosítás kieroszakolásáig is használja ki tulajdona birtokbavételére a törvény-adta teljes mozgásteret.**

Számos, kis kockázattal és kevés fáradsággal járó mód nyílik erre mindenki előtt. De mielőtt néhány biztató példát, és legalább halvány részeredményt is ígérő lehetőséget szemrevénnénk, be kell vallani, hogy van azért minden ilyen lépésnek egy elég gyakori veszélye is. A megszólított vadászatra jogosultak első reakcióiból nem ritkán olyan jogi tájékozatlanság, butaság, és a hozzá illő, megalázóan pimasz hatalmi gögből fakadó - olykor a nyílt fenyegetésig elmerészkedő - magabiztosság árad, amit gyengébb idegzetű, önérzetes ember csak nehezen képes elviselni.

Csaknem hasonló a hatása a felelős kormányzati vagy politikai szerveknek vagy szereplőknek írt, súlyos sérelmekre orvoslást kérő levelekre kapott semmitmondó, mellébeszélő, elkenő, esetleg kioktató válaszoknak is.

Remélhetőleg nem elriasztja majd, hanem biztatja, megedzi és a kellemetlen meglepetéstől óvja meg az igazáért szót emelni készülő földtulajdonosokat az alábbi negatív, de fölöttébb tanulságos példa.

Milliónyi sorstársához hasonlóan járt L. Gy: a vad érzékeny kárt okozott kukoricaföldjén. A törvény előírásainak megfelelően az illetékes körjegyzőtől kárszakértő kirendelését kérte. Helyette a következő levelet kapta:

„A ... benyújtott kérelmére válaszolva közlöm T. Cimmel, hogy vadkárügyében szakértőt kirendelni nem áll módomban, ugyanis a Vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV tv. 81.§ /3/ értelmében

„Amennyiben a felek a szakértő személyének kiválasztásában nem tudnak megállapodni, vagy ha a károsult kárának megtérítését nem közvetlenül a bíróságtól kéri, a szakértőt a felek közös kérelmére a károkozás helye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzője rendeli ki.”

Az ... Vadásztársaság képviselőjében Dr. T. P. úgy nyilatkozott, hogy a vadásztársaság az ügyben szakértő kirendelését nem kéri, így nem áll módomban a szakértő kirendelése.

Kárának megtérítéséért közvetlenül a ...megyei Bírósághoz fordulhat.”

Az ügyet a jegyző úr ezzel lezártnak tekintette.

Tipikus esetben ő döntött a földtulajdonosok helyett a vadászati jog sorsáról. Úgy látszik, azzal a döntéssel nem ért véget a földtulajdonosok érdekeiért kifejtett áldásos tevékenysége.

Lám, milyen könnyen lehet a törvény egy sajátos olvasatával járhatatlan kényszerpályára irányítani a jogos követelésével törvényes úton elinduló állampolgárt! **Milyen az ilyen törvény, és milyen az ilyen közhivatalnok?**

Nem járt több szerencsével történetünk hőse akkor sem, amikor közvetlenül a haszonbérelő vadásztársasághoz fordult vadkárrendezési ügyével. Tetemes kárának megtérítése helyett az alábbi választ kapta levelére az érintett vadásztársaság vadászmesterétől:

„...Meg kell jegyeznem nem a vt .tehet a magas vegyszer, vetőmag-árakról, sőt még a magas gázolajárról sem, valamint a kukorica felvásárlási áráról sem.

Azzal Önnel egyetértek,hogy a vetett kukorica jó állagú megfelelő a tőszámcsak a *gyommentességet kérem vizsgálja felül!*

Mivel, hogy nem tudtam ottleni a kárbecslésnél a becsmérő megállapítások-ra nem tudok reagálni, hogy a Vt képviselője vagy a független kárszakértő tette-e.

Vt.-nk jó kapcsolatot kíván fenntartani a tulajdonosokkal és tart is fenn kérem, hogy a törvényi előírásokat tanulmányozza, és a földtulajdonosra rótt kötelezettséget is tartsa be!

A kérdéses terület erdő közé beékelődött szántó, a 2000.évi vadkár bizonyította,hogy azon a területen vadérzékeny gabonát teljes bekerítés nélkül nemlehet megvédeni! Ha Ön, nem akar ráfizetéssel termelni,ha javasolhatom,akkor valamilyen védekezéssel, vagy nem vadérzékeny gabonával/pl. árpa vagy tritikálé/ hasznosíthatja a földterületét.

Vadásztársaságunkazon a területen tavasztól 67 alkalommal végzett vadkárrelhárító vadászatot.

Ön 2001.jun.14.-én este21.00-21.20 között meghiúsította a külföldi bérvadászatot azzal, hogy vadászati időben napnyugta előtt egy órával kukoricaföldjét szemrevételezte, közel egyvonalban volt a lelövendő őzbakkal, így a kísérő vadász nem engedélyezte az őzbak lelövését a vadászbalet elkerülése miatt .Ezzel vadásztársaságunknak becslés szerint 150.000.-FT bevételkiesést okozott amiből a társaságunk a későbbi vadkárokat egyenlítette volna ki. Ön semmiféle védekezést a földjén,földje körül ezidáig nem végzett!

... Úgy gondolom vadásztársaságunk minden tőle telhetőt megtett,és még meg is fog tenni a vadkár elkerülésében, vagy csökkentésében, kérem, hogy a vadkármegeelőzésben együttműködni szíveskedjék velünk.Továbbá, kérem hogy vadászati időben ne zavarja vadásztatásunkat, mert az ebből eredő kárt kénytelenek leszünk Önre áthárítani. ...

Sz. Gy.

Vadászmester

Bejegyzett erdészeti-mg-i kárszakértő”

Az egész ügy pikantériáját az aláíró vadászmester második titulusa adja.

Remélhetőleg csupán a saját vadászterületén - az elfogultság gyanúját elkerülendő - bánik ilyen kesztyűs kézzel a renitens földtulajdonossal. Egyéb esetekben - szakértőként - bizonyára bátrabban csillogtatja erényeit, és keményebb fellépéssel védelmezi vadászczimborái érdekeit a földjén nem megfelelő haszonnövényt termelő, azt nem kielégítően ápoló, és egyéb galádságokat elkövető tulajdonossal szemben.

XIV. A vadkár csökkentésének és megtérítésének törvényi alapjai

A földtulajdonosok a napi bosszúságokkal meg-megerősített történelmi tapasztalatokból tudják, hogy a vagyonértékű (s esetenként valóban vagyont érő) vadászati joguk teljes hozama akkor sem könnyen és gyorsan kerül majd kezükbe, ha előbb-utóbb sikerül is kiverekedniük egy tisztességes törvényt. Bizonyára ennek a keserű felismerésnek is része van abban, hogy az

érintettek köréhez mérten viszonylag kevesen keresik ezt a jobbra csak a törvény módosításával elérhető tételt.

Sokan csalódottan beletörődnek, hogy a hozamra, ki tudja meddig, várni kell. De hogy ezen felül még egyéb káruk is származzon belőle - azt már nehezebb elviselni.

Ezért van, hogy a vadászati jog gyakorlásáért többnyire csak a vadászni vágyó földtulajdonosok emelik fel szavukat, a vadkár és a vadkár-elhárítási költségek megtérítéséhez viszont igen sokan ragaszkodnak. Sajnos, (a múlt hónapban közölt szomorú példához hasonlóan) nem sok sikerrel. Pedig ez az a terület, ahol a törvény sokkal több lehetőséget biztosít, mint amennyit a károsultak kihasználnak.

A tényleges kár túlnyomó része azért marad a károsult nyakán, mert - a legkülönbözőbb okból – meg sem kísérli annak megtérítését.

Van, aki megszokásból vagy - főleg erdő esetében - szakmai ismeret hiánya miatt észre sem veszi, vagy durván alábecsüli a vad által okozott kárát. Mások tapasztalatlanságuk vagy tájékozatlanságuk következtében túlbecsülik a kártérítési eljárás terhét és kockázatát.

Olyanok is vannak, akik egyszerűen nem szorulnak rá, mert csak jelentéktelen zsebpénz nekik a földjükből származó jövedelem. Bezzeg másként cselekszik az, akinek nincsen más jövedelme. (Már olyan családi birtok is van, amelynek gazdája a kivándorlásban látja az egyetlen menekülési lehetőséget a vadkár miatti, elkerülhetetlen anyagi és idegi összeomlás elől. Mi lesz itt, ha végre kialakulnak az 50 - 100 ha-os családi birtokok!)

Azok sincsenek kevesen, akiknek - informális forrásokból, "polgártársi"-vá szelődött, hajdani elvtársi kapcsolatok révén juttatott kompenzáció fejében - érdekükben áll a vadkár fölött szemet hunyni. Egyesek pedig egyszerűen félnek szembeszállni a haszonbérllővel, ha annak jókora hatalma és messzire érő keze van.

A legtöbb kárigény és kártérítési eljárás azért végződik teljes vagy részleges kudarccal, mert a károsult nem tesz maradéktalanul eleget a törvényben előírt kötelezettségeinek. Pedig a rá rótt feladatok teljesítéséhez nem kell ám sok pénz, idő, fáradság és munka, még csak sok hozzáértés sem, csupán némi jogszabályismeret, figyelem, továbbá önértzet és magabiztosság.

Tudni kell mindenekelőtt, hogy **a vadászatra jogosult a törvény értelmében köteles megtéríteni a károsultnak a mezőgazdaságban, és az erdőgazdálkodásban okozott kár 95 - és a vadászati kár 100%-át.** (75. és 76. §),
*a károk megelőzése érdekében gondoskodni a vad elriasztásáról,
 károkozás közvetlen veszélye esetén az érintett földhasználóját értesíteni,
 a vadászati jog gyakorlását úgy megszervezni, hogy az a föld használatával összefüggő gazdasági tevékenységgel összhangban legyen;
 szükség esetén vadkárelhárító vadászatokat tartani.*

Ha a vadászatra jogosult felsorolt kármegelőző tevékenysége nem biztat, vagy nem járt sikerrel, *a föld tulajdonosának, illetőleg használójának hozzájárulásával vadkárelhárító berendezéseket (kerítés!) állíthat fel.* (78. § /1, /2/)

A földhasználója ugyanakkor köteles

a károkozás vagy a károkozás közvetlen veszélye esetén a vadászatra jogosultat értesíteni (célszerűen hitelt érdemlően bizonyítható formában!) és

közreműködni a vadkár elhárításában, illetőleg csökkentésében (tehát közreműködni, azaz a vadkárelhárítás kezdeményezése, végrehajtása és finanszírozása is a vadászatra jogosult törvényi kötelessége).

Ennyi a kárelhárítással kapcsolatos kötelezettség. Úgy-e, nem teljesíthetetlen?

Ráadásul a *teljesítésükkel összefüggésben a rendes gazdálkodás körét meghaladó közreműködésért ellenszolgáltatás illeti meg a földhasználót*. A rendes gazdálkodás köre alatt természetesen a mező - és erdőgazdálkodás szakszerűségét és technológiai fegyelmét kell érteni, hiszen a vaddal való gazdálkodás joga és kötelessége a vadászatra jogosult kezében van. Az általa törvényszegő, rossz gazdálkodással túlszaporított vadállomány megfékezését senki sem sorolja a kukoricatermelésre vagy az erdőfelújításra irányuló rendes gazdálkodás körébe.

A fenti kötelezettségek teljesítése mellett van még egy lehetősége (a törvény szerint *jogosultsága*) a vadkár csökkentésére a földhasználójának: ***a vadállomány túlszaporodása miatt a vadászati hatóságnál kezdeményeznie kell állományszabályozó vadászat elrendelését***. (Vajon hány károsult élt már ezzel a jogával a bizonyításra már nem is szoruló, törvényszegő, katasztrofális vadállomány-túlszaporítás ellenére?)

Ja, és hogy valaki el ne hibázza: természetesen ajánlatos megadni az engedélyt a vadászatra jogosultnak a vadkár elhárításához szükséges létesítmények, berendezések elkészítéséhez, vagy csak alapos okkal megtagadni azt, mivel *az ebből eredő vadkárt a földhasználójának a terhére kell figyelembe venni*. (79. §)

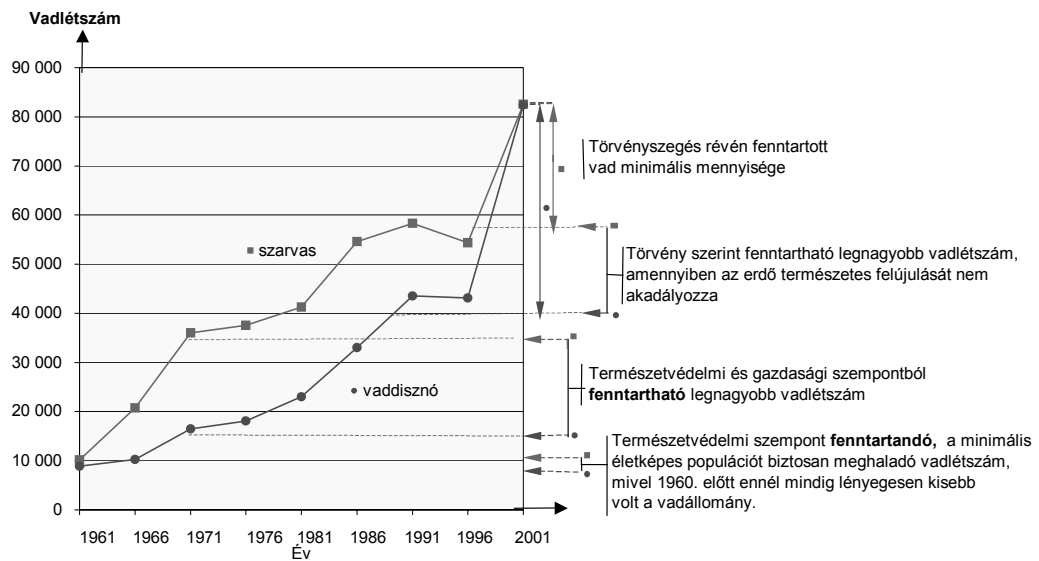
A vadászati hatóság a károsult kérelmére kötelezi a vadászatra jogosultat az egyes vadfajok állományának meghatározott határidőn belüli csökkentésére, vagy a szükséges védőintézkedések megtételére.

A vadászati hatóság a károsult kérelmére a vadállomány csökkentéséről tizenöt napon belül határoz, és elrendelheti határozatának azonnali végrehajtását is.

Ha a vadászatra jogosult a vadállomány-szabályozási kötelezettségének nem, vagy nem a határozatban megszabott mértékben tesz eleget, a vadászati hatóság a vadászatra jogosult költségére határozatban hatósági vadászatot rendelhet el.(80. §)

Ha valaki arra gondol, hogy a károsító vadállomány létszám-apasztására vonatkozó kérés elakadhata túlnépesedés tényének vitatásán, tekintsen rá a két legnagyobb erdei és mezőgazdasági kárt okozó vadfaj létszámának alakulását ábrázoló grafikonra.

A szarvas- és a vaddisznó-állomány bevallott létszámának alakulása a populáció-robbanást követően

A vadászati hatóságot a törvény felhatalmazza - a közérdek szolgálatára felelős köztisztviselőt pedig a polgári erkölcs kötelezi - arra, hogy *a károsult kezdeményezése nélkül is, hivatalból* a törvényben meghatározott keretek közé szorítva a vadállomány létszámát, megmentsse a földtulajdonost a vadgazdálkodással és vadászattal járó terhek cipelésének kényszerétől.

Aki nem sokat hallott az elmúlt négy év alatt a vadászati hatóság ezirányú tevékenységéről, és ne adj' Isten, esetleg egyéb kedvezőtlen tapasztalatokat is szerzett a jogérvényesítés terén, az erdejében keletkezett vadkár csökkentéséhez talál más törvényi segédletet is.

Az 1996. évi LIV. sz. (Erdő)törvény 49. § (1) e) pontja egyértelműen és határozottan leszögezi, hogy *"Az erdőterületen, illetve az erdőterülettel közvetlenül határos vadászterületen... az erdő természetes felújítását akadályozó létszámú és fajösszetételű vadállomány nem tartható fenn."*

Gondoskodik az Erdőtörvény arról is, hogy ez a rendelkezése ne csak írott malaszt maradjon. A 103. § (3) és (4) bekezdése értelmében az erdészeti hatóság által - az erdő tulajdonosának, használójának kezdeményezésre - hozott határozat alapján *a vadászatra jogosult erdővédelmi bírságot köteles fizetni, ha vadászterületén a vad olyan, hosszú távra kiható kárt okoz, amely a vadászati törvényben szabályozott kártérítési eljárás szerint nem érvényesíthető.*

Az erdővédelmi bírság összege hektáronként 20.000 - 200.000 Ft, és folyamatos károkozás estén évenként ismételtén kiszabható!

XV. Befejező helyett

Közel másfél esztendővel ezelőtt **Bevezető** cím alatt indult e cikksorozat, melynek utolsó részét tartja most kezében a kedves olvasó. A szerző eredeti szándéka szerint a hosszú idő alatt feledésbe merült lényegesebb elemek felelevenítését, rendszerbefoglalását és némi summázatot tartalmazó **Befejező**-vel került volna a sorozat végére pont.

Csakhogy a Nagy Rendező másként gondolta. Az Élet színpadán nem a forgatókönyv szerint alakultak az események. **A történetnek koránt sincs vége.** A végkifejlet közeledte helyett a nyitott kérdések szaporodtak egyre.

Rendhagyó volt a *nagyérdemű* reagálása is. Nem fütty és taps kísérte csupán a produkciót, hanem sok néző - magára ismerve - aktív szereplőként pattant a színpadra.

Akadtt közöttük olyan is, aki magára vett ingben, a kulisszák mögött igyekezett beásni magát, és mozgósítani minden erőt a védekezésre.

Felkapták a fejüket sokan a történet közvetett szereplői közül is. Azok, akiknek közvetlen kapcsolatuk esetleg nincs is a vadászati joggal (nem is földtulajdonosok és nem is vadásznak), de mégis döntő szerepük van a dolgok menetében. A törvényhozó és a végrehajtó hatalom gyakorlói közül azok, akik szembesülve döntéseik nem éppen szívderítő következményeivel, lelkiismeretük szerint, tiszta szándékkal a vadászati törvény érdemi korrigálásának, illetve korrektebb végrehajtásának szolgálatába szegődtek. Azok is aktivizálódtak, akik az érintettek tömegében meglátták a milliányi választópolgárt...

A legnagyobb meglepetést a földtulajdonosok tömeges színrelépése szolgáltatta. Nem a legelesettebbek szívszorító panaszáradata, nem is a megélhetését a földjére, erdejére alapozó vállalkozók sorozatos kudarcai voltak a meglepőek. Ezeket jól ismeri, akinek van némi betekintése a közelmúltbeli társadalmi változások veszteséinek világába.

Az igazi meglepetés az, hogy megannyi kijátszás, átverés, megalázás, veszteség és csalódás ellenére is maradt még bőven remény, elszántság és erő az emberekben. Nagyon sokan vannak, akik nem feltartják a kezüket, hanem tájékozódnak, tollat ragadnak, társakat keresnek, szervezkednek és alkalomra várnak, hogy mielőbb birtokba vehessék elorzott tulajdonukat.

Nagy fába vágják a fejszéjüket. A rájuk váró erőpróba-hoz a legformásabb *Befejező*-nél is biztosan jobban jön az alábbi kis friss információ és némi újabb muníció.

Arra a kérdésre, hogy sor kerül-e végre a vadászati törvény módosítására, már megvan a válasz. Ebben a parlamenti ciklusban már biztosan nem, noha néhány hónappal ezelőtt jó esély volt rá.

Akinek fogytán a türelme bosszankodhat, vagy lemondóan legyinthet rá, de aki figyelemmel kíséri a politika alakulását, az tudja, hogy így a jobb. Elszabadult indulatok, gátlástalan érdekharcok és kiszámíthatatlan erők prédájának odadobni ezt az ügyet nemcsak könnyelmű kockázat, de egyenesen bűn lett volna.

A készség a megoldásra - legalábbis az ígéret szintjén - most, közvetlen a választások előtt minden politikai szereplőben megvan. De a negyedik szabad választás küszöbén, annyi beváltatlan ígéret után ki hiszi el újra a szavazatok után talpalóknak, hogy ha hatalomra kerülnek, most aztán már igazán a vadászati törvény módosítása lesz a legelső dolguk?

Remélhetőleg nagyon kevesen. Mégis a legtöbb és leghasznosabb, amit tenni lehet az elkövetkező három hónapban: minél több politikai szereplőt tájékoztatni, beavatni és megnyerni az ügynek - kihasználva a ritkán visszatérő alkalmat. A sok üresjárat ellenére nincs most ennél jobb befektetés.

Nemcsak azért, mert a törvénymódosítás halogatása már nem csak a földtulajdonosok érdekeit sérti:

- küszöbön van a vadgazdálkodási tervek és a haszonbérleti szerződések mérlegkészítésre alkalmas adó félideje is;

- eltelt az a három esztendő is, amelynek végén revízió alá kellett volna venni a két érintett tárca (FVM és KÖM) kínos kompromisszumaként meghatározott fenntartandó legkisebb - és a fenntartható legnagyobb vadlétszámot, és nem utolsósorban

- eljött az ideje az egész agrárium átalakításának olyanná, amelyben már végkép nem lesz helye a bukott szocializmusban kialakult, a rég letűnt feudalizmus jegyeit még ma is magán őrző vadászati rendszernek.

A törvénymódosítás időpontjának bizonytalansága nem ok a tétlen várakozásra. Márcsak azért sem, mert a sorsába beletörődő, érdekeit feladó, jogairól lemondó földtulajdonosok sérelmeit senki sem fogja a maga jószántából orvosolni. Ez a világ egészen másról szól. Aki hagyja magát, azt könyörtelenül eltiporják az "életrevalóbbak".

Hogyan is remélhetne ebben a világban egy számára kedvezőbb vadászati törvényt az a földtulajdonos, aki a hatályos törvényben biztosított jogaival sem él? (Minden eddigi törvénymódosítási kezdeményezés során az volt a leghatásosabb ellenérv, hogy *"miért kellene a földtulajdonosokat akarataik ellenére boldogítani?"*, hiszen - a gyakorlat tanúsága szerint - ők nem is igénylik a vadászati jogot! Nem mentek el szavazni az alapvető kérdéseket eldöntő alakuló közgyűlésre; nem éltek jogorvoslati lehetőségeikkel az ott született, érdekeiket sértő határozatok ellen; a vadkár tetemes részét szóvá sem teszik; még a haszonbérleti díjat sem veszik fel; a jogvita esetek száma is egyre csökken, stb.)

Rövid és hosszú távon egyaránt **elemi érdeke tehát minden földtulajdonosnak, hogy - a gazdasági racionalizmus határain belül - ragaszkodjon minden törvény-adta jogához, élvezze tulajdonának csorbíthatatlan hozamát, és ne tűrjön el senkitől zsebét terhelő, vagy önértékét sértő jogellenes magatartást.**

Az ilyen útra térő földtulajdonosok zöme előtt a legnagyobb, s egyben a legkönnyebben kezelhető tétel a vadkár, és vele összefüggésben a vadlétszám kérdése. Ezért szántunk egy teljes cikket ennek a témának az előző számban.

Az imént a " legkönnyebben kezelhető" jelzõt kapta a vadkár-téma. Aki ütközött már ezen a terepen, jól tudja, hogy mennyire viszonylagos ez a minõsítés. Önmagában véve kegyetlenül nehéz azon az úton is végigjárni. Érdemes hát gondolni rá, hogy **erdei vadkár esetén az erdõfelügyelõben olyan társat talál a károsult, akit a törvény felhatalmaz, sõt esetenként kötelez arra, hogy bizonyos esetekben hatósági erõvel fellépjen a vadkár ellen. Természetvédelmi oltalom alatt álló területen pedig a természetvédelmi hatóság hathatós támogatására is lehet számítani.**

A másik terület, ahol szintén van mit keresni (és ugyancsak mindenkit érint): a földtulajdonosi közösség képviselõjének személye.

Õ az, akit az Alkotmánybíróság határozata alapján módosított Vtv. a vadászterület valamennyi tulajdonosának törvényes képviselõjévé emelt, õ az, aki e minõségében minden tulajdonos nevében és helyett jogokat szerezhet, és kötelezettségeket vállalhat, õ az akinek megválasztásánál nem a földtulajdonosok, hanem az önkormányzati jegyzõ szava döntött, és (nem ritka esetben) õ az, akinek - mint a vadászatra jogosult szervezet vezetõjének - saját maga ellen kellene képviselni a földtulajdonosok érdekeit.

Szerencsére az is õ, akit a törvényben meghatározott eljárás szerint le lehet váltani.

Természetesen a személycserével járó procedúrát csak akkor érdemes vállalni, ha olyan személyre esik a választás, akinek semmilyen érdeke nem fűződik a vadászatra jogosulthoz, és megvan benne a készség és képesség a földtulajdonosok érdekeinek következetes képviselésére.

Viszonylag kis létszámú, de erősen motivált a vadászni vágyó földtulajdonosok csoportja. Ők megfelelő nagyságú és elhelyezkedésű területtel rendelkező tulajdonostársaikkal összefogva külön vadászterületet alakíthatnak ki maguknak. Természetesen ennek - egyéb törvényi előírások betartása mellett - feltétele a jelenlegi vadászara jogosulttal való egyetértés. Igaz, ez - a mai gyakorlat alapján ítélve - reménytelennek látszik, de ha a tulajdonosi közösség a sarkára áll, jó képviselőt választ, él valamennyi törvény-adta jogával, és minden jogos követelését behajtja a vadászatra jogosulton, akkor az örülni fog, ha kisebb területen bár, de a megszokott módon, viszonylagos békében gazdálkodhat, és viszonylag olcsóbban vadászgathat tovább - még egy darabig.

Hogy milyen hosszú lesz az a "darab", nem rajtuk múlik (ha rajtuk múlna, vég nélküli lenne), hanem azokon a földtulajdonosokon, akik tulajdonuk és jogaik - azaz érdekeik - védelmében tett lépéseikkel tovább írják ezt az eddig szájalmasan szomorú sztorit.

Az "ELORZOTT TULAJDON" felszínes olvasóinak úgy tűnhet, hogy a szegény földtulajdonosok és a gonosz vadászok között örökös, kibékíthetetlen ellentétből fakadó ádáz küzdelem dúl. Pedig nem erről van szó. Egyik csoport sem egységes, zárt szekértábor!

A vadászok között is sokan vannak nagyszerű emberek, az igénybe vett szolgáltatásokért tisztességgel fizető fogyasztók, kedves vendégek, megbízható ügyfelek, kiváló professzionisták. Olyanok, akik nélkülözhetetlen szereplői a földbirtok optimális hasznosításának.

Ezzel egyidőben a földtulajdonosok, földhasználók tábora sem angyali sereglet. Akad közöttük bőven olyan is, aki - a vadászati jog gyakorlójaként - nemcsak a tulajdonostársainak okoz sok bosszúságot és mérhetetlen károkat, de még a saját jövőjét, vagy mások rábízott vagyonát is feláldozza pillanatnyi érdekei oltárán.

Az okos földtulajdonosnak tehát nem általában a vadászok ellen kell hadakozni, és nem valamennyi földtulajdonos gyanútlan összefogásában kell keresnie a megoldás kulcsát. A vadászok között is meg kell találni a tiszta búzát, és maguk között is a konkolyt.

Eger, 2001. 12. 27.

Varga Béla
c. egyetemi docens